

Kar Bog stori, vse prav stori.

Povest.

Spisal

Frančišek Hoffmann.

22

—* S štirimi jeklorezi. *

V Ljubljani.

Založil Janez Glontini.

1892.

Prvo poglavje.

Na videz in v resnici.

Gospod Strnad je bil splošno čislan in obljubljen trgovec v velikem mestu. Mislili so, da je silno bogat, in nekateri ljudje so mu tudi zavidali njega imenje. Kadar se je v lepi svoji kočiji peljal po širokih ulicah, gledal je marsikdo za njim in si mislil: „Gospod Strnad je res srečen človek, in lepo bi bilo, ako bi tičal v njega koži.“

Toda gospod Strnad ni bil ni takó bogat, ni tolikanj srečen, kakor se je mislilo.

Nekega večera o mraku, ko so že semtertja svetile luči iz hiš, sedela je ljubezniva, mila in lepa žena gospoda Strnada pri oknu krasne svoje sobe, podpirala glavo in bila videti jako tožna in zamišljena. Nje mali sedemletni Milan se je ne daleč od nje igral s stavbinsko omaro, listal v pisanih svojih knjigah s podobami in bil toli zatopljen v svoje opravilo, da se ni menil za nič. Mati pa mu je časih dolgo in žalostno

pogledala na veseli obraz; nje okó je bilo čimdalje kalnejše in čelo čimdalje temnejše, kolikor veselejši je bil videti Milan. Napósled se ji prikrađe celó solza iz pobožnih sinjih očíj, potoči se ji po bledem lici in kane vroče na roko. Zdajci se vzdrami in izkuša z robcem zabrisati izdajni sled žalostnih svojih mislij. Toda čimbolj se bori z jokom, tem obileje ji tekó solze; napósled ne more zadušiti tihega ihtenja in joče v lični svoj robec.

Milan, še vedno zamaknjen v igro, ne pazi matere, dokler se napósled ne zmračí takó, da že ne more ničesar videti natanko. Sedaj vstane, gré k materi in jo prosi: „Mamica, reci, naj prinesó luč; nič več ne morem gledati lepilh podob v svojih knjigah in vender bi jih še rad.“

Hitro vstane gospá Strnadova, otare si solze, gré sáma po svečnik in užgè luč. Očí so jo pekle, in služabnikom ni hotela pokazati, da je jokala.

Malemu Milanu pa ni mogla prikrivati žalosti in ko je stopila z lučjo v sobo, videl je navzlic nje prisiljeno-prijaznemu nasmehu, da ni takó vesela kakor po navadi.

Urno jo prime za roko, pritisne jo ljubeče na prsi in vpraša jako sočutno: „Kaj ti je, ljuba mati? Zakaj se jočeš? Ako nisem bil priden, kaznuj me. Vsako kazen lahko prebijem, toda jokajoče te ne morem videti. Prosim, bodi zopet vesela.“

Gospá Strnadova mu pogladí plave kodre, poboža ga rahlo po rožnatem obrazku in se nasmehne s solzami: „Ne boj se, ljubo dete, ti me ne žališ, nego tolažiš me. Kadar bodeš starejši, zveš, zakaj jočem časih. Sedaj si še premajhen in bi me ne umel, ako bi ti tudi res povedala vse. Le igray se zopet, saj sem že zopet vesela, kakor vidiš.“

Mali Milan pogleda materi pazno v obraz in ker res ne vidi več solz in ker mu je mati rekla, da ni žalostna zaradi njega, izpustí nje roko, gré počasi k mizi, kjer še ležé lepe knjige s podobami in se skoro zopet zagleda vánje. Gospá Strnadova pa séde na zofo, podprè si glavo in se nevedoma zopet zamisli. Vender ne joče več, zakaj to bi Milana bolelo, in ravno njemu bi rada prihranila ves nemir in sléharno skrb življenja.

Zakaj pa je bila gospá Strnadova takó žalostna? Sredi sijaja in krasote in dragocenostij, kakó je mogla biti žalostna?

Bogata in krasno odičena je bila soba užaljene gospé. Težke svilene zavese so se gubale z visokih oken; ukusno pohištvo od dragega inozemskega lesá je polnilo sijajne prostore; na stenah so visela visoka zrcala z zlatimi okviri in prelépe slike; bronaste ure, bogato pozlačene in izborno poslikane čaše od kitajske porcelanovine, napolnjene z umetnimi pariškimi cveticami, blestele so se na policah in omarah, in drag dunajski klavir od braziljske jakarandovine je

stal na umetno pobarvanem velikem sagu, kateri je pokrival vso sobo. Na zofi so ležale prelepe obleke, in na mizici je stala odprta skrinjica od suhega zlatá, iz katere se je bliskal dragocen lišp od safirov in demantov. — Gospá Strnadova niti pogledala ni vseh teh krasot, bodisi, da jih je bila že vajena, bodisi, da je v tem trenutku mislila na vse druge stvari.

Dolgo je sedela nepremično, in v sobi je bilo takó tiho, da se je razločno čulo tikanje dragocene bronaste ure. Hipoma se začujejo zunaj v vežici hitri in glasni koraki, vrata se odpró, in predno še utegne gospá iti prišlecu naproti, stoji le-tá pred njo.

Bil je nje sopro, gospod Strnad.

Bled je bil, nemirno je gledal in bil videti jako razburjen. Ko je videl rahlo žalost na obrazu svoje soproge, zatemnilo se mu je čelo še bolj in kratko in osorno je želel dober večer. Milan se je prestrašil očeta, vstal tiho izza svoje mizice in se splazil k oknu, kjer se je skrila za zaveso. Gospá Strnadova pa se prijazno nasmehe, sevéda po sili, prime soproga za roko, véde ga k zofi in reče: „Nejevoljen si, Edvard. Reci, kaj se ti je pripetilo? Dolgo te že nisem videla veselega, in bojim se, kakor bi nas čakala huda nesreča. Prosim te, govôri. Karkoli te skrbi, povej mi, s teboj bom nosila sléharo skrb. Veruj mi, dobro ni, da mi zakrivaš svojo žalost, kakor bi bila zločinstvo. Saj mi itak ne prihraniš nobene bridkosti, zakaj le predobro vidim,

da ti nekaj teži dušo. Povej mi vse! Govôri odkritosrčno! Najstrašnejšo resnico prebijem lože nego neprestani strah, ki mi ne dá ni mirú ni spanja. Karkoli nas čaka, ne zakrivaj mi ničesar, prosim te!"

Strahoma stisne gospá Strnadova pri teh besedah mrzlo roko sprogovo med vroče svoje prste in se vsa trese. Nje oči prosijo še mileje nego nje besede, in na obrazu se ji bere toliko duševno gorjé, da gane gospoda Strnada do srca. Hitro skoči s sedeža in hodi nekaj hipov po sobi, kakor bi se hotel umiriti. Napósled si pogladi čelo, vzdihne in reče z zamolklím in drhtečím glasom:

"Amalija, oprôsti mi, da ti nisem povedal, kar bi bila morala vedeti že davno. Mnogo sem izgubil. Uničeni smo. Od vsega bogastva mi je ostala samó hiša in kar je v nji. In še to komaj. Navzlic vsi opreznosti in pridnosti, navzlic vsi skrbi nisem mogel rešiti ničesar drugega. Več mojih prijateljev trgovcev po drugih mestih je moralo zaradi denarnih izgub ustaviti svojo trgovino, in takó sem tudi jaz izgubil vse pri njih, toda častí svoje nisem izgubil. Danes, pred jedno uro, prejel sem poročilo, da je izgubljen tudi poslednji denar, na katerega sem se zanašal. Ž njim se je podrl jedini steber, ki je še podpiral hišo mojo, in iz bogastva, krasote in blišča smo pahnjeni v žalostno puščo siromaštva in potrebe. Oh, to je strašno!"

Upehan se zgrudi gospod Strnad na zofa in si oberoč zakrije blede obraz; ves život se mu trese od notranjega nemira. Gospá Strnadova pa se mu privije in dasi se sama plaši brezupne prihodnosti, vendar zaupa nebeškemu Očetu in je tolikanj krepka, da celó rahlo tolaži potrtega soproga.

„Nikar ne žaluj, ljubi mož,“ reče mu tiho, „Bog nas ne bode zapustil, ako mu zaupamo. Misli si, da je tvoja izguba zgolj izkušnja; prebij jo moški! Kaj tudi, ako se bode odslej namesto dragega vina bliskala čista studenčnica v kozarcih naših? Ako bodemo jedli preproste domače jedi namesto dragih slaščic iz vseh delov svetá? Utolaži se! Ali nas bode Bog gledal drugače, ako bodemo nosili pavolnato in platneno obleko namesto svilene in bagrene? Ako bodemo stanovali v preprostih majhnih stanicah in ne v velikih sijajnih dvoranah? Gotovo ne! Óndu kakor tukaj nam bode ljubèč oče. Zató se osrči in ne skrbi za prihodnji dan, zakaj Gospod, tvoj Bog, naredil bode vse prav in dobro.“

To in še mnogo več šepetaje gospá Strnadova nesrečnemu svojemu móžu, in čimdalje bolj mu gine žalost, katera je trla njegovo dušo. Vzravná se, in pogled mu je nekoliko jasnejši, ko se iz nova obrne k svoji tolažnici in ji ginjen pogleda v okó.

„Hvala ti, ljuba žena!“ reče ji. „Dala si mi novo srčnost in novo moč! Sedaj verujem, da vendar ni popolnoma nesrečen, kdor je iz vseh

viharjev otel vsaj neomadeževano vest in čisto srce. Najbolj me tolaži to, da ni moja nesreča tudi drugih ljudij pehnila v nesrečo; kar smo izgubili, to smo izgubili samó mi. Nikdar nisem iztezal rok po tujem blagu in osleparil nisem nobene sirote in vdove. Nosil bodem svojo usodo, ne da bi mrmral, dokler vé m, da nista popolnoma nesrečna ti in mali Milan.“

Ko začuje Milan svoje ime, hitro priskače iz svojega zavetja, prime očeta za roko in vzklikne: „Zaradi mene ne skrbi! Srečen sem, da sem le pri tebi in pri materi, in nič mi ni do tega, ali stanujemo tukaj v lepi hiši ali drugje, ako le imam lepe svoje knjige s podobami. Teh vender nisi izgubil, oče? Je li da ne?“

Dasi je bil gospod Strnad še nedolgo ves potrt zaradi nesreče svoje, sedaj se vender nasmehe, ko začuje otroško vprašanje Milanovo. Tiho veselje ga obide, ko vidi, kakó mirno in udano gleda njega družinica v prihodnjost. Prijazne slike se mu pokažejo v duhu. Dečka posadí na naročaj, objamè blago svojo ženo in se razgovarja precèj časa veselo in prijazno.

Zdajci pridrdrá voz po ulicah in se ustavi pred hišo. Gospodu Strnada hipno izgine veselost z obraza, vender se posili, da reče mirno: „Popolnoma smo pozabili gostov svojih. Povabil sem jih na večerjo in ples, ko sem se še nádejal rešitve; sedaj, ko je prišla nesreča, prepozno jim je odpovedati. Težko nama bode, ljuba žena, biti vesela med veselimi gosti, toda pozabiti morava

sebe in ne smeva motiti radosti svojih prijateljev, ker sva sama žalostna. Bodi jim prijazna gospodinja! Ako sva tudi nesrečna, reči ne smé nihče, da ne nosiva moški svoje usode, ali da samó malodušno toživa.“

Zdajci vstopi služabnik in naznani, da so prišli gostje. Gospod Strnad še jedenkrat osrčujé in milo pogleda soprogo svojo in odide. Gospá Strnadova pa poklekne in moli dolgo in iskreno ter prosi Bogá, da bi ji okrepil srce. Nató utolažena vstane, otare si poslednje sledí žalosti z obraza in se nališpa — poslednjič — z dragocenimi oblačili in iskrečimi dragotinami.

Lahko ji ne utriplje srce pod svilo in demanti, toda bije ji mirno, in ne stiska ga nobena prevelika skrb — saj je potožila Bogú svojo nadlogo, in Njemu zaupa. To jo krepi.

Predno gré iz sobe, pogleda še svojega Milana. Naslonil se je na zofo in rahlo in trdno zaspal. „Gospod te blagoslovi in varuj, sinek moj!“ zašepeče gospá Strnadova, dahne mu poljub na ljubka usteca in odide v prostore, posvečene veselju.

Ali je bila pač vesela z radostnimi gosti? Nikakor! Toda mirna je bila, in nihče ji ni videl z obraza, da ji je nesrečen vihar uničil prejšnjo srečo. Gostje so bili jako dobre volje v hiši Strnadovi — zadnjikrat! Radovali so se nad razvalinami.

Drugo poglavje.

Načrti za bodočnost.

Ko stopi drugega jutra gospod Strnad v sobo svoje žene, vidi jo že popolnoma oblečeno. Milan sedi poleg nje pri mizi, pije svojo kavo in kramljá, kakor kramljajo veseli nedolžni otroci, o usodi, katera je zadela očeta, mater in njega samega.

„Sedaj vé m, zakaj si se jokala sinoči, mamica,“ rekel je. „Vse si že mislila prej, kar je povedal oče, in zató si bila takó žalostna. Toda kaj zató, ako smo ubožni? Učitelj moj mi je povedal stokrat, da so siromaki pogostoma naj-srečnejši ljudje, in on mora to že vedeti, ker je sam takó ubog. In kadar bodem velik, mati, in prav pameten in spreten ter sem se dôkaj naučil, potem bode mo zopet bogati. Priden bodem in si služil prav obilo denarja, toliko, da bodeš imela več, nego potrebuješ.“

Takó govori mali Milan in je videti takó odločen in srčen, da se mati nehotoma prijazno nasmehne. Oče pa mu napósled ustavi dolgi govor, da bi z materjo preudarjal, kaj storiti. Nekaj se je moralo skleniti in kolikor prej, tem bolje.

„Izračunjal sem natanko“, povzame gospod Strnad, „koliko nam še ostane vsega imenja. Ako prodamo hišo, pohištvo in kar še imamo, ostane nam, ko pošteno poplačamo vse dolgove,

okolo osemtisoč goldinarjev. S tem denarjem bi jako oskromno izhajali kje v majhnem mestu. Toda tega bi ne mogel prebiti, da bi živel brez posla, in poleg tega moram skrbeti, da pripravim tebi in Milanu vsaj prijetno bodočnost, ako že ne bogate. Zató mislim, da si razdelimo óni denar. Tretjino vzamem jaz in poskusim ž njim v Ameriki svojo srečo. Drugi dve tretjini ostane ta tebi. Glavnico izposodimo, obresti se bodo sevéda plačevale tebi in bodo zadoščale tvojim in Milanovim potrebam, dokler se, ako Bog dá, ne vrnem imovitejši, nego sem odšel. Za nekaj let pa se je treba ločiti za moj mir in vajino srečo; udajmo se torej tej usodi.“

Gospá Strnadova pa neče ničesar slišati o ločitvi, in tudi Milan prosi očeta, naj ne hodi od njega in matere. Toda gospod Strnad, dasi bi se nerad ločil za toliko časa, ne ustopi od svojega ukrepa, ker je že prej do dobra razmišljal o njem in spoznal, da bi za sedaj ne mogel ukreniti ničesar boljšega.

„Dóba ločitve, dasi je videti dolga, bode končno venderle minila, in srečnejši bodemo, kadar se vrnem iz daljne dežele za morjem. Ako ostane nemo skupaj, čutil bi vsak dan iz nova žalost, da vaju vidim v potrebi, in nikdar bi ne mogel biti vesel. Bog mi je dal razum, srčnost in veselje do dela. Ali naj ne uporabljam Njega darov? Ako blagoslovi moj trud, vrnem se za dve, tri leta vesel in srečen domóv in potem preživim dní, katere mi bode še dalo dobrotno nebó,

v lepi zavesti, da sem kolikor mōči izpolnil svojo dolžnost proti Bogú in vama. Kadar stopim ónkraj morjá, bode me ljubezen do vaju vedno vzpodbujala k novemu delu. Mislil bodem, skrbel in se trudil za vaju; in čim prej si pridobim bogastva ali vsaj blaginje, tem prej lahko pohitim k vama. Zatorej od tod, hitro, kolikor se dá! Ne zadržujta me, zakaj mōjega ukrepa ni mōči omajati.“

Gospá Strnadova se joče.

„Ljubi Edvard“, reče mu, „zakaj bi iskal v dalji, kar vender lahko najdeš v bližini! Ostani pri naju v domovini. Dasi morda ne obogatiš v nekaterih letih, to vsaj ti ne bode težko, da nam izboljšaš življenje, ako se bodeš pošteno trudil in delal. Kár tresem se, kadar si mislim, da si na morji ali ónkraj morjá! Plašil me bode sléharni vihar, in bala se bodem záte, dokler si od naju. Ostani tukaj pri svojem dečku, pri meni! Potrpežljivo nosímo svojo usodo; srečni smo tudi lahko v uboštvu in bogati v potrebi, ako nam bije zadovoljno srce v prsih. Ne odhajaj!“

Gospod Strnad vstane in hodi zamišljen po sobi. Čutil je resničnost soproginih besed, in njegov ukrep se je nekoliko omajal. Vender se mu je zdelo strašno, da bi živel kje v majhnem zakritem mesteci, ko je bil doslej vaju sijaja, krasote, bogastva in veselja. Nikakor se ni mogel privaditi tej misli. Tudi ni dvojil, da bi se mu ne posrečili vsi drzni načrti in da bi se za nekaj let ne vrnil imovit. To vse razloží svoji

ženi in jo malone do cela prepriča, da je njegova namera izvrstna.

„Kakó pa, ljubi Edvard“, reče napósled gospá Strnadova, ko ji je ovrigel vse ugovore, „ako bi zbolel in bi moral koperneti daleč od naju in vseh prijateljev, sam in brez pomoči? Kakó, ako bi te oplenili, osleparili in ti vzeli celó poslednji denar? Kaj bi začel? Kakó bi nama poročal o svoji bedi? Kakó bi se brez denarja in sočutnih prijateljev vrnil domóv? To mi odgovôri, in ako moreš, potrpeľa bodem in te brez ugovora pustila po svetu.“

Gospod Strnad zmaje z glavo, nekoliko pre-mišlja in reče napósled mirno, toda trdno: „Tatov in sleparjev me bode varovala opreznost, bolezen pa bode odvráçal Oče nebeški, kakor se nádejem za trdno. Pústi me, naj odidem. Namen mi je dober, in Bog sodi voljo, ne uspeha. Nánj se zanašam. Kakor odloči On, takó mora biti dobro. Ako se motim, zadeni kazen mene. — Pojdem.“

Iz teh besed spozná gospá Strnadova, da ni môči zmajati njegovega ukrepa, in se udá svoji usodi, dasi težko. Mali Milan pa bridko zajoče in toži:

„Oh, oče, predno se vrneš, umrem od same žalosti!“

Šele ko ga mati milo tolaži in mu oče obeta, da mu prinese vsakovrstnih igrač in tujih živalij iz daljnih krajev, umirí se toliko, da si otare solze

in da je tih in pokojen. Popolnoma vesel pa ni bil več tisti dan. Ločitev od očeta mu je preveč težila malo srce.

Tretje poglavje.

Odhod in ločitev.

Novica o nesreči gospoda Strnada se je bliskoma raznesla po vsem mestu. Nekateri ljudje so se je ustrašili in so odkritosrčno milovali gospoda Strnada; drugim pa je bila to dobro došla novica, o kateri se je bilo mōči razgovarjati delj časa. Prišlo je le malo prijateljev, da bi gospodu Strnadau zatrdili trajno ljubezen in spoštovanje ter mu ponudili svoj svēt in svojo pomoč.

Močno so bili začudeni, vidēč gospoda Strnada takó mirnega; saj so mislili, da bode popolnoma zbehan in potrt. „Kakó Vam je li mogoče, ljubi prijatelj,“ vzkliknili so, „da toli krepko nosite takšen udarec?“

Gospod Strnad se nasmehne in molči. Čemú bi tujcem razkrival srčne svoje boje? Čemú bi govoril o krepostih svoje žene, ki mu je bila najboljša tolažnica in opora? Molčal je in govoril potem o drugih stvaréh.

Določili so dan, ko prodadó hišo in vse imenje gospoda Strnada tistemu, kdor bi ponudil največ. Oni dan napoči. Z ljudmí s sodišča pride obilo

drugih ljudij, da bi kaj kupili ali pa tudi le napasli radovednost svojo. V sobi gospé Strnadove ta dan ni bilo več takó čedno, svetlo in domače kakor nedavno. Šla je iz sobe v sobico prizidana poslopja, „da bi se“, kakor je dejala med smehom in solzami, „zarano privadila bodoči usodi.“ Nje lepo pohištvo, svilene zavese, dragoceni sag, krasni klavir, nje podobe in zrcala, vse, kar je imela prej za svojo zložnost, odnesli so iz sobe na prodajo. In takó, kakor je bilo v nje sobi, bilo je tudi po vseh drugih sobah in dvorinah. Kamor si pogledal, videl si gole stene, in prazni so bili prostori, kjer so se često zbirali imenitniki in bogatini vsega mesta.

Dan, ko se je prodajalo imenje, zdel se je gospé Strnadovi najstrašnejši dan vsega življenja. Dasi je bila daleč od dražbe, vendar se je čul glasni šum, ki je navaden pri takšnem poslu, časih zamolklo in zmedeno v nje tiho sobico, in vsak glas se ji je zarezal v srce. Jediná tolažba ji je bil mali Milan, ki se je le malokdaj genil od nje in kramljal toli šegavo in preprosto, da je nehotoma pozabljala svojo žalost.

Nje soprog je prav ta tožni dan ni utegnil tolažiti, zakaj imel je posla pri dražbi, nekoliko pa so ga tudi neprestano zadržavali prijatelji in znanci.

Za gospó Strnadovo se ni menil nihče. Saj vendar ni bila več bogata in srečna. Prej sevéda ni iz lepa minila ura, da bi ta ali óni gost ne bil prišel k nji in je razvedril. Sedaj je sedela

sáma in namesto zagotovíl o vedni ljubezni in prijateljstvu ni čula drugega, nego utripanje svojega srca in brezskrbno kramljanje svojega sinú.

Ura je minila za uro, in ko se je zmračilo, prišel je napósled gospod Strnad in sicer veselega in vedrega obraza.

„Veséli se, ljuba žena“, rekel je, „naše dosedanje imenje se je razprodalo dôkaj bolje, nego sem si mislil. Tvoja bodočnost bode menj mračna, nego sem se bal. Vsi dolgovi naši so poplačani, in vender nam ostane še devettisoč goldinarjev. Ne skrbimo torej. Predno minejo tri leta, bodemo bogati in srečni kakor nekdej. S tritisoč goldinarji, s pridnostjo in vztrajnostjo mi v Ameriki izvestno ne more spodleteti. In ako bi me vender preganjala nesreča, tebi vsaj se ne bode treba bati potrebe in bede. Obresti ostalih šesttisoč goldinarjev bodo zadoščale, da ne bode z Milanom trpela skrajnega uboštva.“

Gospá Strnadova se razveselí teh novic, in jasne podobe veselejše prihodnjosti zabrišejo grenkost minulega dné. Pozno v noč se razgovarja z gospodom Strnadom in Milanom, in zaupno se napósled vsi odpravijo k počitku. Spali so mirno, lepo sanjali, in nobena slutnja bodočega trpljenja jim ni motila spanja.

Kakó li je srečen človek, ker ne vé za prihodnjost!

Malo dnij po javni dražbi se ustavi jako zarano, predno je še solnce vzšlo, pred hišo gospoda Strnada preprost voz s samó jednim ko-

njičem, videti jako oskromen in ubožen. Voz je pokrit z modrim platnom, da bi varoval potnike dežja in slabega vremena, kakor tudi pekočega solnca. Do vrha je naložen s kovčegi, zaboji in škatljami; toliko da je še prostora potnikom. Konj stoji žalosten in povešene glave pred njim. Lahko bi mu bil preštel vsa rebra, takó je bil suh, in oprava njegova je bila povsod skrpana, popravljenjena in ogoljena. Hišna vrata se odpró, gospod, gospá in deček stopijo iz hiše, ogledajo si jo še jedenkrat, ozró se preko ceste in sedejo molčé na voziček. Gospod prime za uzdo, tleskne z bičem, suhi konj potegne, in počasi zdrdrá voz po mestnem tlaku.

Pred mestom si potniki globoko oddahnejo, in gospod Strnad reče: „Takó smo torej srečno iz mesta, kjer smo živeli dókaj let srečno in veselo. Kar nam je drago, moramo zapustiti, da si v tujini poiščemo novega dóma. Bog dáj, da bi nam bilo na srečo!“

Žena mu prijazno prikima in potem moli tiho, toda iskreno. Prav vesel pa je bil samó Milan, čegar glavica še ni dobro umela vse izpremembe. Sevéda se je čudil slabemu vozu, ker se je dosihdob vselej vozil v krasni kočiji, in jedinemu, poleg vsega še suhotnemu konju in počasni vožnji, sicer pa ni razmišljal mnogo, nego se je veselil obilih novih in vedno drugačnih stvaríj, katere je ugledaval.

Peljali so se proti velikemu pomorskemu in trgovskemu mestu, kjer je hotel iti gospod

Strnad na ladjo, da se odpelje v Ameriko. Po njega odhodu naj bi si gospá Strnadova najela tiho stanovanje blizu mesta, poučevala sina v vseh dobrih in potrebnih znanostih in potrpežljivo čakala soproga svojega. Tri leta, takó, je bilo dogovorjeno, izostal bi gospod Strnad, potem pa se vsekakor vrnil. Onih šesttisoč goldinarjev, kateri bi ostali njega ženi, bilo je po vsi človeški pameti naloženo dobro in varno, in gospá Strnadova bi lahko živela ob obrestih, dasi ne v izobilji, vendar brez prevelikih skrbíj.

Skoro dospó v véliko mesto, kjer dobé stanovanje, preprosto, toda snažno in zdravem kraji. Čimdalje bliže prihaja dan, ko se gospod Strnad za dolgo časa posloví od svojcev. Dolgo in iskreno objema ljubljenca svoja in pozivlje nebeški blagoslov nánja. Dasi mú samemu poka srce, vendar tolaži jokajočo ženo, ihtečega dečka, spominja ju nebeškega Očeta in srečnih bodočih dnij ter se šele izvije, ko je že skrajni čas, da odide na ladjo, ki se je že izsidrala in razpela jadra v ugodnem vetru. Hitro skoči v čoln, mornarji začnó veslati, in že so na ladji. Razpetih jader, podobna labodu, plove po valovih, in zadnji pozdrav gospoda Strnada oglušé grmeči valovi in ropotajoče vrví. Njega beli, vihrajoči robec je poslednje znamenje, zadnji pozdrav zaostalima ljubljencema na bregu.

Dočim odpeljava ladja gospoda Strnada v nepregledne dalje, kakor bi jo veter nesel, stojí njega žena jokaje in trepetaje na bregu, objema

svojega Milana in gleda za ladjo, dokler jo še vidi nje objokano okó.

„Nikoli, nikoli več ga ne bodem videla!“ reče z zadušnim glasom. „Za vselej sem izgubila svojega možá, in ti, ubogi, ubogi Milanček, očeta svojega! Nikoli več ga ne bode! Nesreča in beda ga bode preganjala, in nobena ladja ne odrine, da bi ga pripeljala nama v naróčaj!“

Mali Milan bridko joka z materjo. Ko pa se vrneta domóv in jima vedno nove solze olajšujejo srce, ko mine dan za dnevom in jima čas oblaží pekočo žalost, vrne se nádeja in zaupanje v njiju dušo, in napósled ju mirí in tolaži vsakodnevna molitev.

Četrto poglavje.

Največja sila.

Leto mine in še jedno in še jedno. Čas se bliža, v katerem bi se moral gospod Strnad vrniti iz Amerike. Milan je bil že zdrav, krepak deček in se je naučil marsikaj dobrega. Vsi učitelji so bili zadovoljni ž njim, in mati ga je ljubila in varovala kakor zénico v očesi. Veselo sta pričakovala gospoda Strnada in niti mislila nista, da bi se utegnil zakesniti ali celó ne mogel priti. Saj je pisal poslednjič iz Novega Jorka, da je nebó blagoslovilo njega pridnost, da je bogat,

zdrav in vesel in da se vrne v ljubo domovino k dragi rodbini svoji, predno mine nekaj tednov. Nobeden oblačec torej ni temnil obzorja njiju sreče, in zgolj veselje in kopernenje jima je polnilo srce.

Vsak večer se je izprehajala gospá Strnadova z Milanom na bregu, in vsako ladjo, katera se je pokazala v dalji, pričakovala je radostnega srca, zakaj mislila si je soproga na nji. Sevéda se je varala vselej. Toda obupala ni, slutila ni ničesar hudega. Ako je minil dan, ne da bi se ji bile izpolnile nádeje, tolažila se je s prihodnjim in na vso moč prigovarjala Milanu, ki je vedno povpraševal, zakaj li se oče ne vrne.

Ko pa mine dan za dnevom, teden za tednom, mesec za mesecem, ne da bi se vrnil zaželenec, ko mine vse poletje in buché jesenski viharji čez livade, ko razgrne zima belo svojo odejo po speči zemlji; tedaj se morajo sevéda vesele nádeje izpremeniti v žalostne slutnje, in na mesto veselja in pričakovanja stopi skrb in moréč strah. — Tožno mine zima, in nova pomlad potresa cvetje po vzbujeni zemlji. Pastirčice se vrnejo iz daljnih deželâ v staro domovino; pridejo štoklje in skrijanci in lastavice; vsi selilci se vrnejo; veselo žgoléč pozdravljajo domovino in gnezde po zelenem grmovji.

„Sedaj se tudi vrne tvoj soprog!“ misli si gospá Strnadova. Novi upi se ji vzbudé, in iz nova se začnó vsak večer nje izprehodi na bregu, kateri so morali prestati pozimi. Toda zaman

gleda plaho na brezmejne šumeče valove, zaman izprašuje vsak dan mornarje, trgovce in potnike, dohajajoče iz Amerike, o svojem moži. Nobena ladja ga ne pripelje v domovino, nobeden potnik ji ne vé kaj povedati o njem.

Čimdalje bolj jo torej obhaja brezupnost, in sléharni žarek upanja ji gine iz srca. In ko mine zopet vse poletje, ne da bi prineslo sledú o izgubljeni, joče se rano in pozno, podnevi in ponoči, da jo kàr ščemé očí. Zaman jo mirí Milan, ki je že dovòlj razumen, da umeje nenadomestno izgubo, katera ga je zadela. Sam je prežalosten, da bi mogel dobivati pravih tolažilnih besed, in navadno se končá sléharna tolažba takó, da se družijo njega solze s solzami máterinimi, katere je hotel ustaviti.

Obili jok in neprestana žalost pa sta skoro izpodkopala zdravje gospé Strnadovi. Bolehala je, in nje očí so izgubljale od dné do dné prejšnji svetli sijaj. Skoro se zgodí takó, da le iz teška še veze in šiva, in napósled méra celó odložiti sléharno delo in neprestano varovati očí, da bi ne oslepela za vse žive dni. Zaradi te nesreče je bila sevéda jako potrta in mislila si je, da ni nesrečnejše žene na svetu. Jedino nje veselje je bil Milan, in njemu je prosila vsak dan blagoslova nebeškega. — Bridko je že previdnost božja izkušala gospó Strnadovo, toda še ni bila izpraznjena kupa njenega trpljenja.

Nekega večera sedí na vrtili poleg svojega stanovanja. Zeleno svileno okrilje ji pokriva očí,

zavita je v toplo obleko, da bi ji ne škodoval večerni zrak. Milan, sedaj že štirinajstleten cvetoč mladenič, dela ne daleč od nje z motiko in lopato, priliva cveticam in krasí cvetoči košček zemlje, kolikor more, zakaj mati ga je ljubila in na vrtili prebila óne redke vesele trenutke, katere ji je privoščilo trpljenje. Hipoma se odpró duri, in pismonosec vstopi.

„Pismo iz B.,“ reče ji.

Mati vzame pismo, in Milan gré s pismonoscem v hišo, da mu plača zahtevano poštnino. V tem drží gospá Strnadova prejeto pismo v rokah; ni naslov ni pečat ji nista znana. V B. ni imela nobenega znanca, razven bankirja, kateremu je bila izročena nje glavnica šesttisoč goldinarjev.

„Kdo se je li spomnil mene?“ misli si in bi rada prebrala pismo, da ni skrbela za svoje oči.

Précej dolgo ugiblje in išče prijatelja, od katerega bi utegnila prejeti prijetno novico, toda zaman si beli glavo. Napósled se zdrzne. Domislila si je, da bi utegnilo pismo káj poročati o nje izgubljenem soprogu. Od strahú in veselega pričakovanja kár trepetá. Sedaj se ne méni za svoje oči, katere ji je zdravnik nujno svetoval varovati; hitro odpečati pisanje, razgane ga, potisne zeleno okrilje iznad očij in bere. Toda čim dalje čita, tem bolj bledí, in ko prebere pismo, zgrudi se bolestno vzkliknivši na stol, zamiží in leží bleđa in otrpla kakor mrtva.

Pismo pa, katero je provzročilo to nezgodo, bilo je takšno:

Čislana gospá!

Poročati Vam moram, žal, novico, da je gospod L., kateremu ste zaupali šesttisoč goldinarjev, pobegnil iz mesta in baje ušel preko meje. Njega trgovina se je zrušila, in ostavil je toliko dolgov, da nihče izmed mnogih njegovih upnikov ne otmè niti krajcarja svojih glavnic.

Dasi mi je boleстно, poročati Vam to žalostno novico, vender se mi je zdelo potrebno, da se morete, čislana gospá, ravnati po nji.

Z odličnim spoštovanjem se podpisujem

Vam popolnoma udani

Ruda,

prej knjigovodja pri ubeglem L.

Ko se vrne Milan na vrt, ustraši se, vidèč mater smrtnobledo na stolu. V prvem hipu resnično misli, da je mrtva. Kričèč od strahú in jokajoč poklekne prédnjo, prime jo za mrzlo roko in jo poljublja.

„Mati! Ljuba mila mati!“ kliče glasno.

Dvigne ji glavo, katera se ji je sklonila na prsi, boža ji lice in ihtí ves brezupen. Ko vse njegove besede in solze ne vzbudé matere iz omedlevice, smrti podobne, steče napósled k vod-

njaku po mrzle vode ter ji pokropí obraz in roke. Končno mati res izpregleda in se nekaj hipov ozira vsa preplašena. Obile solze ji skoro olajšajo srce, in ohrabrí se tolikanj, da podá Milanu prejeto pismo, katero še vedno drží v tresočih rokah, in mu z drhtečim glasom velí, naj ga prebere.

Milan bere, in kakor mater pretrese tudi njega nesrečna bridka novica, da sta izgubila vse imenje. Razumen je bil dovòlj in védel, da bi ju iz teška mogla zadeti večja nesreča. Kâr mislij in besed nima, da bi tolažil mater; vender se skoro umirí, in dasi mu nevedoma tekó bridke solze po lici, vender tolaži trpečo mater, da je Bog v nebesih, ki ljubi vse ljudi in skrbí za sléharnega siromaka. Mati sicer posluša, vender mu ne more odgovoriti, ampak ga objame in krepko pritisne náse. Ustnice se ji gibljejo, in pogledi ji hité proti nebu. Iskreno moli iz vsega srca, in nebó jo okrepi.

„Hud udarec naju je zadel, ljubi moj sin! Nisva še bila izkušana dovòlj po sklepu božjem. Ne samó, da sva izgubila veliko bogastvo, ubogega očeta, izgubiti sva morala še poslednje imetje, katero naju je živilo doslej. Bogá prosim, da bi nama pokazal pot, po katerem uideva smrti od lakote; zakaj ničesar drugega ne vidim pred seboj nego beraško palico; hoditi nama bode treba križem svetá in prositi mílosrčne ljudi vbogajme. Saj nimava sorodnikov ali prijateljev, ki bi naju podpirali, in jaz, o Bog, pre-

slaba sem in prebolna, da bi mogla z ročnim delom in z malim svojim znanjem služiti vsakdanji kruh.“

Gospá Strnadova si zakrije obraz. Milan pa se vzravna zardelega lica, rahlo se izvije objetju máterinemu in reče razvneto in navdušeno: „Ne, draga moja mati, prosila ne bodeš na bolne in slabotne dni; jaz bodem skrbel záte in delal neumorno, da ne bodeš pogrešala najpotrebnejših stvaríj. Mlad sem res in šibek, mnogočesa ne vém, vender pa poznam pot, ki naju obvaruje sramotnega prosjačenja. Zanašaj se na ljubega Bogá in mene, in videla bodeš, da bode vse bolje, nego se bojiš.“

„Ubogi deček,“ odgovorí mati in se žalostno nasmehne, „kaj li hočeš pričeti, da bi živíł mene in sebe? Saj si še sam potreben neprestane skrbi. Ne! Ako se naju ne usmilijo ljudje, koliko bodeva morala prebiti! Ničesar ne moreš storiti, ljubo dete.“

„In vender lahko storim marsikaj, mati!“ vzklikne Milan ves razvnet. „Saj poznam rastlinstvo in poznam vse zdravilne rastline, ki rasó po polji in v gozdu, po barjł in ob potokih. Tudi ptiče znam loviti in jih pažiti. Metulje znam loviti in hrošče in druge žuželke. Takisto znam rezljati lepe stvarí od mehkega in trdega lesá in še mnogokaj drugega. Takó pa si lahko pošteno služim nekaj denarja. Rastline bi prodajal v lekarno, in ptiče, metulje, hroste in rezljane stvarí bi kupoval bogat trgovec, v čegar

prodajalnici sem že mnogokrat videl takšno drob-
njavo. Široko po svetu trži ž njo in mi bode
izvestno plačeval moj trud. Le pusti me. Jutri
že stečem v mesto ter govorim s trgovcem in
lekarnarjem. Potem bodeš slišala, kaj porečeta.
Izvestno ne pahneta od sebe ubogega dečka, ki
hoče delati za mater svojo."

Gospé Strnadovi se posveti pri takšnih be-
sedah žarek upanja v duši, in bodočnost se ji
ne zdí več takó mračna in strašna kakor prej.
Požrtvovalna ljubezen nje blagega, srčnega in
zvestega sinú ji čudovito okrepi srce in ji je
najboljše zdravilo za pekoče rane, katere ji je
zasekala usoda.

"Kdor takó častí slabotno in bolno mater,"
misli si, "tega Bog ne more zapustiti, in blago-
slov Gospodov mora vidno plavati nad njim."

V tem se je popolnoma zmračilo. Ker lega
hladna rosa na zemljo, vstane gospá Strnadova,
prime sina za roko, in le-tá jo oprezno véde v
hišo. Ko pa séde in prižgé luč, obide jo nova
huda skrb, da reče: "Oh, za Bóga, ljubi Milan,
za nekaj dnij je treba plačati stanarino, in ne
vém, kakó bi jo plačala. Vsega skupaj imam pet
goldinarjev, stanarine pa je treba dvajset goldi-
narjev. Pojutrišnjem sem pričakovala obrestij
glavnice, za katero so naju prevarili," sedaj pa
bodeva izvestno morala iz hišice in imela ne
bodeva kraja, da bí položila glavo k pokoju."

"Ne skrbi za to, ljuba mati, in prepusti
vse méni," odgovorí Milan rahlo in srčno, dasi

mu ni kaj lahko pri srci. Vender čuti navzlic mladosti svoji, da mora vsekakor najprej pomiriti mater, ki se mu vidi preslabotna, da bi prebila nesrečno novico.

„Jutri pojdem tudi k najinemu gospodarju; povém mu, kakó in kaj ter ga naprosim potrpljenja in usmiljenja. Toliko trdosrčen ne bode, da bi pehnil siromašno mater in nje otroka na ulice! Tega ne more nihče. In ako bi bil venderle takó grozovit, jaz zaupam Bogú in se nádejem, da mu nebeški naš Oče omeči srce.“

Deček govori toli razumno in premišljeno, da se mati res nekoliko umiri in napósled nekoliko boljše volje leže k počitku. Skoro diha globoko in dolgo, in lepe sanje ji odženo za nekaj ur vso skrb in ves strah od ležišča.

Peto poglavje.

Pomoč je blizu.

Milan je bil iz početka še prenemiren, da bi mogel spati. Pomeknil je naslanjáč k postelji máterini, sédel nánj, obrnil svetilko takó, da se ji ni bliščalo, in v tihi nóči premišljal o daljnih svojih namerah. Čim bolj je ugibal, tem večje mu je bilo upanje in tem krepkejša zavest. V duhu je gledal prijazne in vesele podobe; čim-

dalje bolj so se spajale s sanjami in umišljenimi slikami, napósled pa je utrujen zaspal.

Imel je čudne sanje. Zdelo se mu je, da hodi po velikem, malone neprestopnem gozdu. Iz težka je prediral skozi zapleteno grmovje in si pomagal siloma z nogami in rokami, kadar so mu grmiči in zamotane rastline zapirale pot. Tuja drevesa so dvigala košate vrhove proti nebu, in na posamičnih palmah, vitko in visoko kipečih nad drugimi sosedami, spoznal je, da mora biti v vročem pasu, v tujem delu svetá.

Ko se iz težka priplazi skozi zapleteno drevje, velikanske širokoliste áloje in praprot ter ubeží strupenim pisanim kačam, ki se povsod sikajoč in jezljaje vzpenjajo proti njemu, dospè na jasnino, kjer le gosta nizka trava pokriva zemljo in se dviga vitko drevje kakor stebrovje visoko v sinji zrak. Od njega vej in vrhov je napravljena toli trdna in nepredirna streha, da ne more nobeden solnčni žarek posijati skozi listje, in senčen, dobrodejen hlad napolnuje ves gozd. Počasi in veselé se manjše nevarnosti in težave, stopa Milan pod lepo listnato streho ter se čudi velikanskim neznanim deblom v šúmi. Tu in tam splahutá kričèč in vrišèč pisana papiga plašno iz gošče; majhne, dolgorepe opice se gugljejo po vejah. Labodje letajo zložno po zraku, in sedaj se prikaže mogočen jelen s širokim lopastnim rogovjem, sedaj zopet plašna srna izmed drevja. Sicer ni čuti ničesar v slovesni tihoti, in začudenemu Milanu se zdí, kakor da se izpre-

haja po neizmernem in nepopisno lepem svetišči. Nič se ne boji, ničesar ne plaši, samó moliti ga nevdržno sili srce. Takó torej moli neprestano, dokler ga napósled glasno vpitje ne vzdrami iz pobožne zamišljenosti.

Vzpogleda in se ozira. Hipoma ugleda mnogo temnobarvenih, čudovito poslikanih, malone golih ljudij. Od vseh straní deró nánj, vihté ljuto in iskrecih očíj težke kije in sekire ter jih pretèč dvigajo nad njega glavo. Vender se jih Milan ne zbojí, in njega milemu nasmehu in prijaznemu pogledu se divjaki plahno in prepadeni umaknejo ter ga obstopijo v velikem gostonagnečenem krogu. Milan začuje zamolklo mrmranje in vidi, kakó stikajo glave, šepetajo in s prsti kažó nánj. Ugeniti pa ne more, kaj namerjajo, niti umeti njih mrmranja. Hipoma utihnejo; médnje stopi prastar temnobarven starček z dolgo srebrnosvetlo brado; belega možá vodi s seboj. Oba gresta naravnost proti Milanu, in ko le-tá natančneje pogleda belokožca, ki je malone gol kakor divjaki, spozná, da je njega ródni oče. Od veselega strahú se malone zgrudi na tlà. Trepetaje ga hoče objeti, toda noge so mu težke, kakor bi bile od svinca; kàr vzdigniti jih ne more, niti ne geniti. Oče pa stopi tik njega, dahne mu poljub na čelo, nasmehne se mu nepopisno prijazno in srečno ter izpregovorí tiho, vender popolnoma razločno:

„Sin moj, divjaki so me ujeli in odvédli v nepredirne svoje gozde. Toda še živim, in čuvarji moji mi ne storé ničesar. Tebi je usojeno, da

me otmeš, dasi bode minilo še dôkaj let. Upaj in ne boj se. Tolaži svojo mater in skrbi zánjo. Ostani zvest in pošten žive svoje dni in ne privôli v nobeden greh, niti ne ravnâj proti zapóvedim božjim. Končno bode vse prav, in dobro se ti bode godilo na zemlji, ako slušaš moje opomine.“

Po teh besedah iz nova poljubi sina na blede čelo, stisne mu roko in počasi odide s svojim spremnikom. Divjaki zopet obkolijo dečka in strmé vánj. Videti pa so prijaznejši nego prej, in skoro jih zavije čudna, gosta megla, in napósled se razgubé, kakor bi se jim bila temna telesa raztopila v svetle oblake.

Milan se vzbudí in ko si začuden mane očí, gleda že ljubo solnce svetlo in prijazno skozi okno. Počasi vstane in se ozrè po materi, katera še vedno trdno spí. Nató zmaje z glavo, domisli se čudnih sánj in se jih spominja še popolnoma natanko. Takó čudovito veselo mu je pri srci, da se čudi samemu sebi. Niti jeden trenutek ne dvoji, da oče še žíví in da ga imajo ujetega v ameriških goščah. Sanje se mu zdé resnica.

„Sanje sicer varajo,“ mrmrá polglasno, „toda ne vselej. Pogostoma mi je že pravil učitelj o slutnjah in čudovitih domišljijah, katere provzročâ neznana posebnost človeške duše. Držal se bodem upanja, katero mi je vzbudil sèn. Škodovati mi itak ne more, in akó je božja volja, dopustí naj, da kdâj otmem ubogega očeta iz mračnih pustinj daljne zemlje in njega ujetništva.“

Dočim še takó premišlja, mati izpregleda in précej zapazi na jasnem in srečnem obrazu Milanovem, da je doživel káj veselega. Toliko da mu želi dobro jutro, vpraša ga že, zakaj je takó vesel.

„Oh, mati,“ odgovorí ji, „nekaj prav čudnega se mi je sanjalo.“

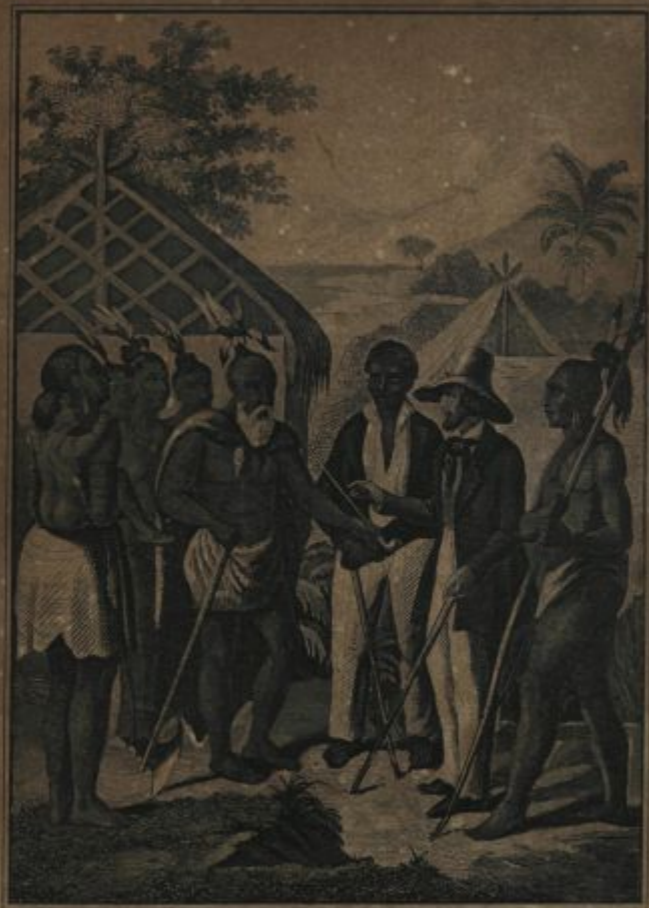
Nató pripoveduje svoje sanje, in sicer takó živahno in iskreno, da se njega nádeje in želje skoro odzivajo v srci máterinem in da jo obide prav tolika nova moč in nova srčnost kakor Milana.

Takó so bile sanje vsaj toliko dobrotne, da sta nesrečna zapaščenca za nekaj časa pozabila svojo bedo. Napósled se vender Milan odpravi, da gré k trgovcu, lekarju in hišnemu gospodarju poskusit svojo srečo. Kapo si dene na glavo, vtakne včerajšnje nesrečno pismo v žep in odide. Prvi in sicer najhujši pot je bil h gospodarju óne hišice, kjer sta prebivala z materjo.

Ko pride do stanovanja gospoda Severa, takó je bilo imé gospodarju, utriplje mu venderle srce nekoliko močnejše od strahú, in trepetaje prime za zvonček ter pozvoní rahlo in tiho, kolikor se dá. Precèj časa čaka pred vrati, da bi mu kdo odprl, toda bržkone ga nihče ni slišal v hiši. Zató pozvoní iz nova in še jedenkrat in napósled močno, kolikor more.

Zdajci se odprè okno, nekdo s ponočno čepico na glavi pogleda na ulice, in oster vriščèč glas vpraša nejevoljno: „Za vraga, kdo pa je

zunaj in zvoní, da mi bode kâr zvonec odtrgal? Ali ni môči potrpeti in čakati? Kdo li bi dramil človeka že takó zarano? Da bi ga miška oglo-dala!“

Milan se ustraši, da kâr prebledí, in si misli: „Oh, Bog, slabo se mi bode godilo!“ Vender se hitro odkrije, vljudno se prikloni in reče s tresočim glasom: „Ne bodite hudi, gospod Sever, da Vas motim takó zarano. Rad bi nekaj prav važnega govoril z Vami in zató Vas prosim, da mi odprete in me poslušate.“

Gospod Sever, zakaj on je gledal s ponočno čepico na glavi pri oknu, spozná sedaj Milana, ki mu je že večkrat prinesel najemnino za hi-šico, in reče nekoliko mileje, dasi še vedno dôkaj nejevoljen: „Takó, takó, ti si, dečko, ki ne dá človeku mirú na vse zgodaj! No, potrpi še ne-koliko, saj se moram vender obleči, predno ti odprem.“

Rekši izgine, zaprè okno in pustí Milana na ulicah. Tega močno skrbi, da gospod Sever ne bode hotel potrpeti kâj prida, ko se je že tolikanj razjezil zaradi óne malenkosti. Takisto se čudi, da je govoril gospod Sever o prezgodnjem času in da more spati takó dolgo; saj je že davno odbila ura na zvoniku devet, in že nad štiri ure je stalo ljubo solnce na nebu. Ko napósled v hiši zaškriplje zapah in se odprè velika težka ključanica, napósled vrata, osrči se Milan, kolikor je môči, in gré za godrnjajočim gospodom Seve-rom v sobo.

„No, kaj pa bi rad, dečko?“ vpraša gospod Sever. „Bržkone si mi prinesel stanarino, katero je treba plačati pojutrišnjem? No, le pokaži svetle srebrnike, zakaj denar se lahko rabi vsak dan.“

Ko se Milan ustavlja in ne vé, kakó bi povedal svojo prošnjo, ko obledí in se zopet zardí, videti je gospodu Severu, da sluti resnico, in njega suhotni, bolečni obraz se mu hipoma strašno podaljša.

„Ej, da bi te miška oglodala!“ nadaljuje, „zakaj pa me ne slišiš, dečko ljubi? Daj, daj ljube goldinarčke; prav dobro jih rabim. Le sèm jih polóži na mizo!“

„Oh, gospod Sever,“ povzame Milan s tresočim glasom, „saj nisem prinesel denarja, nego samó usmiljenja sem Vas prišel prosit, ker mati sedaj ne more plačati stanarine. Oh, nikar me ne glejte takó hudo in potrpite z nama, saj ne moreva za to, da se nama je zgodilo takó hudo. Mater so osleparili za vse, kar je imela, in šele včeraj je prejela to novico. Prosim Vas, potrpite nekoliko in ne podite naju iz hišice; kaj bi sicer počela od žalosti in strahú?“

„Kaj to! Kaj to!“ kričí gospod Sever. „Prazne marne! Da bi te miška oglodala! Meni je treba denarja, in ako mati ne plača ónih dvajset goldinarjev, drugi dan mora iz hiše. Izgúbi se! Takó ti rečem, in dovòlj!“

Milan se ne gane; bridke solze mu tekó po lici, in glasno zaihtí:

„Gospod Sever, nikar naju ne pehajte v pogubo! Potrpite vsaj pol leta, in videli bode, da bodem delal pošteno, samó da poplačam najin dolg do zadnjega beliča. Pomislite vender, da je moja mati bolna in slabotna, da nima razven mene nobene opore. Saj bodem rad delal do krvi, samó da bi ji lajšal življenje.“

„Kaj pa hočeš početi, mali dečko?“ vpraša gospod Sever nekoliko mileje. „Saj ne moreš skrbeti niti sam záse, nikar še za mater. Da bi te miška oglodala! Najprej povej, kaj misliš, in potem bodem videl, kaj se dá storiti.“

Milan si otare solze, potegne včerajšnje pismo iz žepa in ga dá gospodu Severu.

„To je sevéda huda novica,“ reče gospod Sever, ko je pismo prebral. „Da bi te miška oglodala, sedaj pač vidim, da me nisi nalegál in da so na svetu zgolj sleparji in malopridniki, kakor pravim po navadi. Toda kaj meni do tega? Meni je treba denarja prav takó kakor drugim ljudém, in ako me tvoja mati ne more plačati, moram kómu drugemu dati hišico v najem. Kakó pa bi me ti plačal, maliček! To mi povej!“

Gospod Sever posadí svoj suhotni život na velikanski naslanjáč, in na njem zložno posluša Milana, ko mu obsežno razkriva svoje načrte za bodočnost. Čim bolj našteva svoje pomočke, tem jasnejše mu je srce in tem bolj mu gredó besede iz ust. Ničesar ne pozabi. Omeni bolezní máterine, nje slabotnih, malone oslepelih očij in nje

popolne zapuščenosti. Takó iskrena požrtvovalna ljubezen do uboge matere zvení iz vseh njegovih besed, da se obraz gospoda Severa, ki je bil iz početka jako dolg, širi čimdalje bolj, in da ga nekaj izpreletuje, kakor kadar se bliska na nočnem nebu. Končno pa se celó obrne od Milana, takó da ga le-tá kár nič ne vidi v obraz. Ko umolkne, gospod Sever nekaj časa molčí, potem pa reče osorno, kolikor more: „Čuj, dečko, kar si mi povedal, to je vse zgolj neumnost. Da bi te miška oglodala, kakó bi si takšen mladič, kakor si ti, služil dovòlj denarja, da bi živíł sebe in bolno mater? Tega še misliti ni treba. Svetoval ti bodem nekaj drugega; ako me slušaš, dobro ti bode. Moj strežnik, dečko pri tvojih letih, ušel mi je, in sedaj potrebujem drugega. Ostani pri meni, dobro ti bode. Denarja sevéda ne bodeš dobival, toda jedí in pijače dovòlj in gorke obleke tudi. Ali si zadovoljen?“

„Kaj pa bode z materjo?“ vpraša Milan.

„Oh, z materjo!“ vzklikne gospod Sever nejevoljen. „Da bi te miška oglodala, kaj mi do tvoje matere! Ta naj skrbi sama záse! Iz hiše mora itak in pomagala si bode dôkaj bolje, ako ji ne visí takšna vreča na rameni, kakor si ti. Bodisi, da gré beračit. Toda ti se mi smiliš. Záte bodem skrbel, in kakor sem dejal, slabo ti ne bode, ako ostaneš pri meni. In ko umrem, bodeš moj dedič in bogat, ako mi bodeš stregel dobro. Odloči se brž; dolgega besedovanja ne maram.“

Milan stoji otrpel od groze, ko čuje gospoda Severa. Saj mu naravnost svetuje, naj pahne mater v siromaštvo, samó da bi sam živel v veselji! Razžaljen in trepetaje od notranje jeze velí: „Gospod Sever, Vi ste hudoben človek! Toda toliko Vam rečem: Rajši poginem z materjo od lakote, nego bi brez nje živel v izobilji! In če mi daste vse zaklade svetá, da bi šel od matere, zaklade vržem pred Vas in grem beračit, samó da materi dobim suhe skorje. Nikoli ne pojdem od nje, nikoli. Pehnite naju iz hiše, ako Vam drago! V nebesih živi Bog, ki se naju usmili, ko nobeno srce ne bode utripalo za naju. Z Bogom, gospod, videli me ne bodete.“

Jezen se obrne, da bi odšel. Predno pa še odide, pokliče ga gospod Sever nazaj, in Milan se obrne. Ko pogleda gospoda Severa, vidi, kakó se mu čudno giblje suhotni obraz kakor že prej, in napósled mu kapljajo celó solze po lici. Milan ne vé, kaj bi si mislil, kaj govoril. Gospod Sever pa ostane, iztegne roke in reče z ostrim in vriščečim glasom: „Pridi sèm, zlati deček moj! Pridi k meni! Vidim, da je venderle še nekaj ljubezni na svetu! Bog me kaznuj, ako se ne veselim takó, da bi kár précej skočil iz stare kože svoje! Da bi te miška oglodala, kakó si le mogel misliti, da bi te res vzprejel, mater pa zapodil v siromaštvo! Bogá zahvali, da si prebil izkušnjava! Ako bi bil ugibal samó jeden trenutek — dečko, veruj mi, roke in noge bi ti bil potrl. Toda sedaj je dobro. Oba ostaneta v hišici, in drugo se že naredí.“

Milanu se zdí, kakor bi sanjal. Ali je to óni stari čmerni Sever, ki ga je prej takó razjezil, ki je bil tolikanj trdosrčen, neprijazen in osoren, ki ga pa sedaj poljublja in objema, kakor ródnega sinú? Malone brez zavesti sloní ob gospodu Severu in tolikanj obledí od notranje razburjenosti, da se gospod Sever ustraši in ga précej posadí na stol.

„Da bi te miška oglodala!“ pravi mu, „deček zlati, nikar mi ne zbóli! Čakaj, okrepčam te.“

Kâr najhitreje steče iz sobe in prinese vode, vina, dišeče vode in drugih stvaríj, da bi zopet okrepil iznenádejanega Milana. Očetovski skrbí zánj in se šele umirí, ko se mu vrne čvrsta zdrava rdečica na lice. Nató mu dá jesti in piti. „da bi se zopet očvrstil,“ kakor velí čudni mož.

Milana pa ni móči več držati. „Gospod Sever, ako mi hočete storiti veliko ljubav, pustite me, da grem zopet k materi in ji povém, kakó ste bili dobri in prijazni. Skrb in strah jo stiskata domá, in nikakor bi ne mogel biti srečen, dokler je nesrečna. Pustite me k nji.“

„Teci, dečko, teci,“ reče gospod Sever, „in stóri, kar ti veluje srce. Popóldne pridem sam pogledat, kakó je materi toli vrlega sinú. Povej ji, da bode stari Sever že skrbel zánjo in tudi kâj založil, ako bi ti ne utegnil služiti dovòlj. Da bi te miška oglodala, teci, kolikor se dá!“

Milan vzame kapico, stisne gospodu Severu roko in plane iz sobe, kolikor ga nesó noge

Kakor bi gorelo za njim, dirja po ulicah in dospè zasopel k materi.

„Mati, veselí se, Bog nama je pomagal! Vriskal bi od veselja in sreèe, in srce mi kàr utriplje od radosti!“

Takó hití ves razvnet, in dolgo časa mine, predno pové materi vse, kar se mu je pripetilo. Ta pa poklekne, povzdigne roke proti nebu in moli: „Gospod, hvala Ti za milost, katero si izkazal meni in otroku mojemu! Čuvaj najino srce, da se bodeva neprestano spominjala Tvoje ljubezni in da bodeva vedno vredna Tvoje skrbi! Češčeno in hvaljeno bode Tvoje sveto imé na večne čase. Amen!“

Šesto poglavje.

Sreèe je čimdalje več.

Dopóldne je hitro minilo materi in sinu, zakaj oba sta bila jako vesela; pozabila sta celó vsakdanjih domaèih poslov. Ko se je približal čas kosila, domislila se je šele gospá Strnadova, da veselje ni dovolj laènemu želodcu, in zató je stekla v kuhinjo, da podkuri in skuha juho. Toda ni še pristavila lonca, ko je nekdo pozvonil. Vstopi mož s težkim jerbasom na rámeni. Uljudno se odkrije gospé Strnadovi in pravi: „Gospod

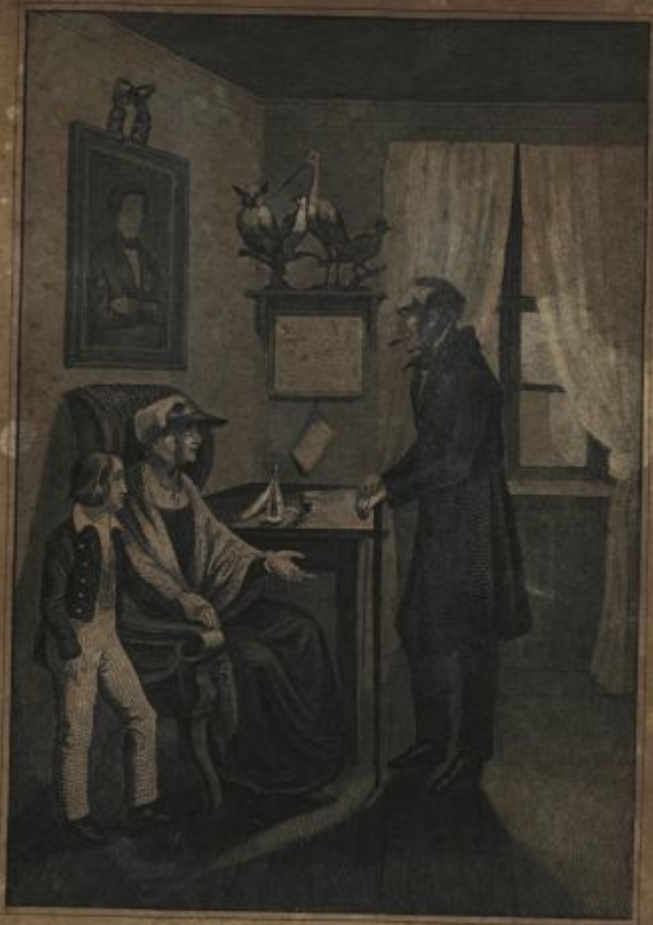
Sever me je poslal k Vam in Vas prosi pokusiti, kakšni sta kuhinja in klet postarnega samotarja."

Rekši vzame iz jerbasa vsakovrstna jedila, juho, zelenjad, mesó, pečenko in še marsikaj drugega, napósled celó steklenico vina. Takó dobro ni še nikdar nič teknilo gospé Strnadovi in Milanu, zakaj veselo in zadovoljno srce, iskrena molitev, to slajša kosilo.

Popóldne pride gospod Sever, in oba ga zahvaljata odkritosrčno in iskreno. Zlasti gospá Strnadova, katero je globoko genila njega dobrota, ne more dovólj izraziti svoje hvaležnosti.

"Da bi Vas miška oglodala, ljuba gospá!" reče napósled gospod Sever, "na stare svoje dni se še zardim, ako bodete tolikanj povzdigovali to malenkost. Star sem, samoten in zapuščen, brez otrók, in veselilo me bode, ako mi dovolite, da prebijem nekoliko hipov pri Vas. Kadar sedim vedno sam med štirimi stenami, dolgčas mi je grozno. Zató sem si želel že davno, da bi se s kom razgovarjal. Imejte me za svojega prijatelja! Prijatelji pa ne računjajo, to veste, torej le pustite tiste marne o hvaležnosti. Da bi Vas miška oglodala, jaz Vam moram biti dôkaj hvaležnejši nego Vi meni. Saj sem se vender seznanil z blagima in pobožnima človekoma, in to je mnogo na denšnjem izprijenem svetu."

Takó govori gospod Sever, in rada ali nerada se mora premagovati gospá Strnadova. Gost séde, in ko mu gospá dovoli, zapali si smodko, potem jo vpraša po prejšnjih dogodkih in pazno

poslušá, ko mu pripoveduje o svojem móži in mu ne zakriva in ne zavija ničesar tistega, kar smo že povedali.

„Čujte, ljuba gospá,“ reče napósled gospod Sever, „Vaš dragi mož je poštenjak, o tem ni dvojbe. Ako bi bil hudoben slepar, kakor jih je mnogo na tem izprijenem svetu božjem, nagrabil bi si bil tisočake in pobegnil z velikim imenjem. Veselí me, da je o pravem času dovršil svoje posle in še otél nekaj denarja iz razvalin. Pаметen mož je gospod Strnad. Vender, da bi ga miška oglodala, to ni bilo pametno, da je šel v Ameriko. Vas bi bil moral poslušati, zlata gospá, in ostati domá! Z malim bi bil začel in kónčal z obilostjo. No, takó ni smelo biti, in božji ukrepi so čudoviti. Da bi bil mrtev, tega ne verujem, zakaj, da bi me miška oglodala, saj bi se bilo vender káj poročilo! Videli bodemo! V Ameriko pišem, kjer imam dôkaj prijateljev, in ti se bodo staremu Severu na ljubo že nekoliko ozirali po svetu.“

„Toda, ljuba gospá,“ reče gospod Sever hipoma s popolnoma drugim glasom, vidèč, kakó je gospá Strnadova žalostna in potrta, „kaj bi govorila samó o Vašem móži, ki je tolikanj daleč! Kár pozabila sva njega, ki je takó blizu, Vašega sinka namreč. Pogledal bodem, česa se je naučil.“

„Pridi vender sèm, dečko!“ obrne se k Milanu. „Sédi semkaj za mizo in povéj, kaj znaš.“

Milan se zardí, toda ne od sramí ali strahú. Saj vé, da je dobro uporabljal svoj čas. Samó

strah, da ga je gospod Sever nagovoril takó nenadoma, prešnil ga je nekoliko. Séde k mizi in mu našteva svoja znanstva.

„Učitelji so me učili računstva in pisanja in branja, ko sem bil še majhen; potem sem se učil zemljepisja, zgodovine, prirodopisja in matematike in mimo tega latinskega in grškega jezika, tudi francoščine in italijanščine. Takisto véم nekoliko, kakor sem Vam že povedal, kakó se pažijo ptiči in rezljá les; tečem kakor zajec, plezam kakor veverica in plavam kakor riba.“

„Da bi te miška oglodala!“ vzklikne gospod Sever, „učen si, da nič takega! Toda poglejva, ali si se tudi naučil vsega prav korenito.“

Rekši gospod Sever mnogo izprašuje Milana, daje mu računске naloge, pregleduje njegove pisanke, izprašuje ga, kar se le dá, in je čimdalje prijaznejšega obraza. Milan odgovarja hitro in točno.

„Dobro, dobro!“ vzklikne gospod Sever vsak trenutek. „Učil si se, sinko; priden si bil, in pozneje kdáj utegne biti še káj prida iz tebe, ako se ne izprevržeš in ne poleniš.“

Zdajci jame gospod Sever govoriti francoski, in Milan mu mora prav takó odgovarjati. Tudi to se zvrši izvrstno. Še bolje italijanščina. Tega jezika ga je učila mati, in govoril ga je malone pray takó gladko kakor slovenščino.

Gospod Sever je kâr strmél vánj.

„Da bi te miška oglodala!“ vzklikne napósled; „dečko, kaj pa bi lovil metulje in pažil ptiče? Lahko delaš kaj boljšega. Od jutri že bodeš prihajal vsak dan dve uri k meni na dom; učil se bodeš za sedaj še angleščine, da se bode kâr kadilo. Potem bode mo videli, kaj storiti s tabo. Za mater bode skrbel jaz. Le ne ugovarjajta mi. Zastonj vama ne dam ničesar. Kar me staneta, to mi že Milan poplača kdâj pozneje z obrestimi vred. Ako le ne zgreší pravega pota, ali bode to mož! Da bi ga miška oglodala, saj je res pravi učenjak!“

Rekši vrže gospod Sever ogorek svoje smodke skozi okno, pokrije se in odide, ne da bi se poslovil od gospé Strnadove ali nje sinû. Le-tá se pa objameta in se jočeta od veselja.

„Gospod Sever je čuden gospod s svojim izrekom: ‚Da bi te miška oglodala‘ in s čudnim svojim vedenjem,“ nasmehne se gospá Strnadova napósled, „toda pod ráskavo obleko mu bije mehko in človekoljubno srce. Drug oče ti bode, Milan. Priden bodi in pošten, da ne izgubiš njega ljubezni.“

Milan prikima, toda ne odgovorí ničesar. Srce mu je prepolno.

Sedmo poglavje.

Milan se loči od matere.

Pet let je minilo, ne da bi bilo kaj motilo mir naši družinici. Sreča bi bila še večja, da je gospá Strnadova kaj gotovega zvedela o svojem móži. Gospod Sever je sicer, kakor je obetal, naprosil vse svoje prijatelje v Ameriki, naj pozvedujejo po izgubljeni, ali vse zaman. Ta in óni je baje videl gospoda Strnada tu ali tam, toda vselej je izginil, ne da bi bilo sledú o njem.

Milana je v tem gospod Sever poučeval o marsičem, takó da je Milan materi svoji pripovedoval kár neverjetne stvari o njega obsežnem znanji. V vseh deželah je bil gospod Sever kakor domá in velik del svetá je sam videl v prejšnjih letih. Kaj je vse prebil ta čudni mož, bilo je malone čudezno. Niti pustinje arabske in afriške, niti planote azijske in gošče ameriške mu niso bile tuje. Nenasitno hrepenenje po znanosti ga je tiralo iz dežele v deželo, z morja na morje. Pogostoma je pripovedoval zvečer gospé Strnadovi in Milanu, h katerima je prihajal malone vsak dan, o prejšnjih svojih dogodkih. Poslušalcema je časih kár sapa zastajala, in lasjé so se jima ježili, kadar je pripovedoval, kakó se je boril s tigri in panterji, levi in leopardi; kadar je popisoval nevarnosti, s katerimi so mu pretili divji národje, zamorci in Indijanci, da jim je utekel le iz teška, ali kadar je govoril o straho-

vitem mrazu na severnem tečaji, samumih ali strupenih viharjih afriških in o nevihtah zapadne in vzhodne Indije.

Milan se je izučil v veliki trgovini trgovskega poslovanja, in gospod Sever je silil, da bi se tudi drugje ogledal po svetu.

„Nič te ne zadržuje,“ reče nekega dné Milanu, „nego tvoja mati. Ali zánjo ne skrbi; zakaj prvič je hvala Bogú zopet okrevala in zlè oči so se ji izdatno izboljšale; in drugič živí stari Sever, ki bode varoval blago ženico sléharnega zlà, kolikor vzmore človeška volja in moč. Ti pa moraš z dóma. Samó med svetom si ustvari mož svoj značaj, in zaman bi te izkušal vzgojiti za dobrega človeka, ko bi mi vedno tičal na domači grudi. Povej mi samó, ali si zadovoljen, in v štirinajstih dneh ti preskrbim službo, kakršna je záte. Govôri kratko.“

Milan ne more drugega, nego pritegniti gospodu Severu in mu pustiti prosto voljo. Rzsodil je pač lahko, da bi bilo dobro, ako se dá voditi njemu. Dasi ga je močno žalilo slovó od srčno ljubljene matere, vender mu ni moglo omajati sklepa. Sedaj ali pozneje, ločiti se bode moral venderle, in mislil je popolnoma prav, češ: „Kar se mora zgoditi, to je najbolje, ako se zgodí hitro.“

Tisti večer še po razgovoru z gospodom Severom pové materi, kaj je sklenil. Mati ga poslušá mirna in udana, zakaj gospod Sever jo je že iz davna pripravil na to, da se bode morala

ločiti od sinú, in ker je bila resnično razumna žena, spoznala je, da je takó prav.

Nekega večera, baš štirinajst dnij po tem razgovoru, pride gospod Sever in že od daleč veselo suče pismo po zraku. Gospá Strnadova in Milan stojita pri oknu in ga vidita prihajajočega.

„Najin dobrotnik je bil mož beseda“, reče Milan, „v tistem pismu je novica o službi, katero mi je obetal.“

In takó je tudi bilo. Ko stopi gospod Sever v sobo, dá pismo Milanu, rekoč: „Na, dečko, beri. Petsto goldinarjev plače, prosto hrano in stanovanje, vsako leto dvakrat po štirinajst dnij dopusta. Trgovina je jedna prvih in najboljših v vsi Evropi. Tam se utegneš kaj naučiti. Pripravi se za odhod. To noč še moraš oditi. O polnoči odide vlak. Torej ne postajaj, nego pripravi, kar je treba.“

Temu izreku se ni dalo ugovarjati, in še tisto uro je bilo vse poskrbeno za odhod.

Kovčegi in zaboji so bili napósled pripravljeni, in sedli so zadnjič k prijaznemu razgovoru za okroglo mizo. Gospá Strnadova bi se bila sevéda najrajši jokala, toda gospod Sever je skrbel, da so govorili o popolnoma drugih stvaréh. Šalil se je in pripovedoval vesele dogodbice, da se je morala gospá Strnadova res časih nasmehniti. Milan ga je v srci svojem zahvaljal za ta trud, zakaj bal se je poslednjih hipov pri materi. Ne zató, ker bi bil morda sam menj žalosten zaradi slovesa, nego zató, ker je takó ljubil

mater svojo, da ji je rad prihranil sléharo žalost ali neodvračno gorjé, ako je le mogel. Pri tej priliki je pa védel, da bi opešal.

Zdajci udari ura tri četrt na dvanajst, in v tistem hipu tudi pridrdrá voz po ulicah in se ustavi pred vrati. Gospod Sever je bil natančen in je ljubil, ako so bili natančni tudi drugi ljudje. Zató so ga točno slušali. Sedaj vstane in reče: „No, poslovita se, jaz pa poskrbim zunaj, kar je potrebno. Toda opravita kratko, zakaj skoro se vrnem.“

Rekši gré iz sobe. Mati in sin se pa objameta, in obema lijó vroče solze po lici. Srce jima je prepolno, da bi mogla govoriti. Šele ko vstopi gospod Sever, reče mati ihtèč in z zadušenim glasom: „Sin moj, vedno imej Bogá pred očmi in v srci; ostani blag in dober in spominjaj se matere, katera te ne bode nikoli pozabila!“

Gospod Sever pa pravi jako osorno, dasi mu samemu tekó solze po lici in dasi mu ves obraz izpreletuje notranja bolest: „Da bi vaju miška oglodala! Ne stokajta takó, in ti, mladič, glej, da se izgubiš na voz. Toda to ti rečem v slovó: Ako kdáj pozabiš matere in starega Severa, ali če storiš káj takega, kar ni prav, roke in noge ti potarem. Z Bogom, dečko, z Bogom.“

Krepko potegne jokajočega Milana náse, vtakne mu listnico v žep, dovoli, da mati še jedenkrat objame in poljubi svojega sinú, in ga potem nevdržno potiska skozi duri in iz hiše. Zdajci ga potisne v voz, zaloputne vratca in —

dalje zdrdrá voz v nočno meglo proti kolodvoru. Gospod Sever si potegne preko očíj, posluša drdranje, ki se sliši čimdalje slabše, in se potem vrne v hišo, da bi tolažil zapuščeno, samotno mater.

Kakor se je gospodu Severu posrečilo do malega vse, takó mu je uspela tudi ta blaga namera, in gospá Strnadova je bila precèj potolažena, ko se je vrnil domóv. Nje blagoslov ga je spremljal.

Za nekaj časa moramo sedaj zapustiti gospó Strnadovo in nje čudnega prijatelja, da vidimo, kakó se je zgodilo Milanu, ko je šel prvič iz máterine hiše.

Ko se je zdanilo, vzbudil se je iz nemirnega spanja, mèl si očí, dvignil se in pogledal v solnčno jutro. Lahek veter je vel čez livade in priklanjal žitno klasje, da je plalo kakor voda v morji. Na polji se je dvigal skrjanec in pel jutranjo pesemco; sinje goré so se kazale v dalji, zavite v prozorno meglo.

Na njih se ustavi Milanu okó. „Kakor óne goré, zavita je tudi meni bodočnost v meglo,“ misli si. „Toda ako Bog dá, dober bodem in priden, da bodem kdáj opora materi svoji.“ Tiho molèč prosi Bogá, naj ga krepí za ta ukrep, in čudovito se umirí po tej molitvi.

To je ravno moč pobožne molitve, da hrabrí in povzdiga dušo, kakor podpira paličica slabotno cvetico v viharji!

Dasi je Milan dobro uporabil svoj čas in se naučil marsičesa, vendar ga je nekako skrbelo, kakó bode izvrševal nove posle svoje. Sevéda je razumel angleški, francoski in italijanski jezik kakor svojo materinščino; sevéda je računjal spretno kakor najboljši računar; sevéda je bil zveden v vseh trgovskih stvaréh ónega mesta, kjer je prebil svoja učna leta; sevéda mu je dejal gospod Sever, ki je bil vendar razumen dovólj, da mu ne more nikoli in nikjer spodleteti in da mu bode uspevalo povsod, ker je delaven in pazen — vendar mu je bilo nekamo tesno pri srci, ko si je mislil bližnjo bodočnost. Trepetal je od strahú, da bi delal menj, nego bodo zahtevali od njega, zakaj ponašal se ni z znanjem svojim, nego mislil, da se mora učiti še mnogočesa. Napósled se umirí, češ: „Bodisi kakorkoli; delal bodem, kolikor móči, in sicer vselej.“

Nató se spomni listnice, katero mu je vteknil gospod Sever v žep. Odprè jo in vidi v nji bankovcev za tristo goldinarjev. Lično so bili zaviti v popir, in na zavitek je gospod Sever svojeročno zapisal: „Za prve potrebe.“ Milana do srca gane ta dobrotá, in zató obeta, da se bode vedno spominjal brezkončne prijaznosti svojega dobrotnika.

Ko dospè v Trst in vpraša po hiši gospoda Zeronija, bodočega gospodarja svojega, pokažejo mu krasno palačo v najširših in najlepših ulicah. Nemudoma se odpravi vánjo in stopi pred gospoda Zeronija, ki ga prijazno vzprejme. Priporočí

ga prvemu knjigovodji, gospodu Oglu, in mu précej dá nekaj dela.

Milan naj bi prevédel tri pisma, jedno na angleški, drugo na italijanski in tretje na francoski jezik. Čutil je pač, da mora sedaj napraviti svoje mojstersko delo, in olajšan si je oddehnil, zakaj takih prevodov je bil vaje. Hitro séde k mizi, katero mu je odkazal gospod Ogel, in zvrší vsa pisma, predno še mine ura. Ko jih prinese gospodu Oglu, prebere jih le-tá, nasmehne se jako prijazno in jih takoj odnese gospodu Zeroniju, kateri je popolnoma zadovoljen ter izpregovori nekaj prijaznih besed. Milan zvrší še nekaj drugih del, in ko zvečer zapró pisarnico, pridobil si je do cela ljubezen svojih predstojnikov. To ga je sevéda izredno veselilo in ga vzpodbujalo, da bi vztrajal na pričetem poti.

Osmo poglavje.

Izkušnja.

Razven Milana je poslovalo v pisarnici gospoda Zeronija še več drugih mladih ljudij, izmed katerih se mu je kazal prijaznega zlasti jeden, po imeni Veselič. Milan je bil odkritosrčen in zaupen, zakaj dosihdob je spoznal le še malo ljudij, in vsi so bili dobri in pošteni. Zató se

mu prevelika prijaznost Veseličeva ni zdela čudna, in sam je bil takisto prijazen.

Videli bomo, ali je bilo to dobro ali ne.

Minilo je že do malega leto dnij, odkar je delal Milan v pisarnici gospoda Zeronija. Le-tá je bil jako zadovoljen ž njim, knjigovodji Oglu se je pa posebno prikupil, zakaj delal je vztrajno, resno in marljivo. Gospod Zeroni je bržkone tudi poročal zgolj dobre novice o njem domóv; vsaj gospod Sever je pisal svojemu varovancu dôkaj kratkih, toda prijaznih pisem, iz katerih se je brala prejšnja naklonjenost in kár očetovska ljubezen. Milan je bil jako srečen.

Iz početka mu je bilo sevéda silno težavno izvrševati časih težke in zamotane posle trgovske, in marsikdaj se je ubijal in trudil zaradi njih. Toda ker je imel resno voljo, zmagoval je venderle različne ovire in bil zadovoljen sam s seboj.

Veselič in drugi tovariši so prav dobro videli, kakó si je Milan čimdalje bolj pridobival naklonjenost gospoda Zeronija, in so se na tihem jezili ter mu zavidali. Zlasti Veselič, čegar nezmožnost je bila sósebnó očita vpričo Milanove nadarjenosti, črtil je „mlečnega mladiča“, kakor je imenoval Milana, kolikor se je dalo ter neprestano premišljaj, kakó bi ga pogubil ali ga vsaj izpodrinil iz trgovine gospoda Zeronija. Vender pa je bil še vedno posebno prijazen proti mladeniču, ki ni slutil ničesar hudega; laskal se mu je, hlinil in z vednim nasmehom in prikupnim vedenjem prikrival svojo zlobnost.

Nekega dné, v nedeljo, ko je bila pisarnica zaprta, stopil je Veselič v Milanovo sobo, pozdravil ga kakor po navadi, na pol uljudno, na pol glupo, vrgel klobuk in palico kâr na prvo mizo in se raztegnil po dolzem in prav zložno po zofi. Nekaj časa se je zavidno oziral po sobi, napósled pa je dejal:

„Kakor sem rekel že večkrat, Milan, vendar si srečen človek! Nikogar ne ljubka gospod Zeroni takó kakor tebe. Saj ti je zopet dal jedno najboljših sob v hiši, da stanuješ kakor grof. Strela vendar, kadar pogledam svojo podstrešno temnico in to dvorano tvojo, želel bi si malone, da bi bil v tvoji koži.“

„Gospod Zeroni je sevéda jako dober z menoj,“ odgovorí Milan. „Sam sem bil močno začuden, ko me je prejšnji teden od zgoraj pomeknil semkaj dóli. Resnično ne vém, kakó bi mu izpričal svojo hvaležnost.“

„Oh, béži!“ vzklikne Veselič in se prihljnjeno nasmehne, „saj delaš za tri druge, torej že lahko nekoliko več storí záte nego za druge. Plače itak nimaš Bog vé kakšne. Le pomisli, koliko dobiva Ogel in drugi knjigovodja! V tem oziru se ti ne godí kâj prida, in ako bi bil jaz ti, pomagal bi si nekoliko in sam popravil napako gospóda Zeronija, ker je sam neče.“

„Kaj misliš?“ vpraša Milan.

„No, ako me ne izdaš, povedal bi ti že, saj ni baš tolika pregreha, in marsikdo naših tova-

rišev ravná takó. Toda obetaj mi, da ne povéš živi duši ničesar.“

„Ako lahko odgovarjam svoji vésti, obetam ti in se bodem tudi držal svoje besede,“ pravi Milan.

„No, torej poslušaj,“ izpregovorí Veselič tiše in se pomakne bliže k Milanu. „Kdor zná nekoliko podobno ponarejati podpis gospodarjev, lahko si iz lepa pridobiva denarja. Drugega ni treba, nego časih izdati meničico in jo skrivaj pomešati med druge listíne, ki leto za letom odhajajo iz pisarnice. Pri ogromnih vsotah niti ne opazijo petdeset ali sto goldinarčkov; ponarejena menica se izplača s pravimi menicami vred, ti prejmeš svoje denarce, in živa duša se ne zmeni za óno malenkost. — No, kaj misliš?“

Milan sedí kakor okamenel, ko začuje ta zlobni nasvèt. Kâr ne dá mu do besede, da bi razodel svojo jezo in notranjo razvnetost. Veselič si te nemirnosti, katera se dôkaj jasno izraža na Milanovem obrazu, ne tolmači drugače, nego da se mladenič borí s hudimi mislimi, in zdí se mu je, da ga je že na pol pridobil. Zató jame za nekaj časa iz nova blebetati, da bi popolnoma ovrigel dobra načela prijateljeva.

„Je li, čudiš se, ljubček moj, takim zviščam, ker žive dni še nisi ničesar videl in slišal o njih? Toda le okusi kdàj, kakšno je veselje, ako imaš veliko denarja, pridobljenega lahko in brez nevarnosti, in videl bodeš, kakó veselo se živí na svetu. Jahati, voziti se, igrati, pití, jesti,

vse ti bode mogoče brez nevarnosti, ako me slušaš. Vedno dosti denarja, vedno veselja v obilici, to ti je plačilo, ako samó jedenkrat potegneš s peresom! — Glej, nekoliko meničnih obrazcev sem kàr prinesel s seboj —“ Veselič jih potegne iz žepa in jih vrže na mizo — „le poglej! Vsoto, katere si želiš, kàr zapišeš na popir, spodaj začčkaš Zeronijevo imé in zdajci imaš, česar potrebuješ. Saj véš prav takó dobro kakor jaz, da so Zeronijeve menice toli dobre kakor denar. Nesi jih bližnjemu bankirju, in précej ti izplača potrebno vsoto. No, kaj misliš?“

Nekaj hipov se borí Milan sam s seboj in premišlja. Toda ne tega, ali bi vzprejel ali odbil nesramne in zlobne nasvete tovariševe, nego ugiblje samó, ali bi odkril malopridne njegove nakane gospodu Zeroniju ali ne. Končno sklene, da molčí, ker je Veseliču obetal molčati, vender ga hoče resno posvariti, da bi ga še kdàj vabil s takimi nasveti ali izkušnjavami.

„Čuj, povej mi vender,“ reče napósled, „ali si že kdàj storil kàj takega?“

„Jaz?“ vzklikne Veselič in umolkne, kakor bi premišljal. „Jaz? Ne, nikoli še. Čemú tudi? Jaz imam vedno dôkaj denarja, toda ti bi lahko storil kàj takega. Za mesto, kakeršno je to, tvoja plača ni zadosti. Saj se ne moreš ni gibati; vedno tičiš v sobi, niti v kavarni ali v slaščičarni še nisi bil. Smiliš se mi, in samó zató, da bi užil nekoliko veselja, pokazal sem ti po-

močke in pot, da si pomnožiš svoje dohodke. Zlâ ti ne želim, in ako me slušaš, dobro ti bode."

Po teh prilizjenih besedah, katerim resnicoljubni Milan popolnoma verjame, sklene mladenič še trdneje, da gospodu Zeroniju ničesar ne pové o sramotnem nasvetu tovariševem. Reče mu: „Čuj, Veselič, misliti si hočem, da lahkomišljeno in neoprezno nisi pomislil, do kakšnega zločina bi me rad zavêdel. Takisto menim, da ne ravnaš takó iz zlobnosti; zakaj to bi mi bilo neizrecno žâl, ker bi te moral zaničevati iz dnâ svoje duše. Ne, ne, tega ne mislim, in zató obdržim vse, kar si mi povedal, v srci in ne zinem ni besedice nikomur. Toda le pomisli, kaj bi bilo, ako bi bil jaz slaboten ali tolikanj brezpameten, da bi slušal nepremišljeni tvoj nasvet. Prvič bi si bil omadeževal dušo z velikim grehom, grehom tatvine, katerega bi ne bilo môči nikoli izbrisati ni s kesom ni z molitvijo; drugič bi bil varal zupanje svojega gospoda, in tretjič bi se bil pogrezal čimdalje niže v hudobnost. Zakaj pomisli, Veselič: Kogar zgrabi hudoba za las, tega ima skoro z dušo in telesom! In kaj bi bilo z menoj, ako bi te slušal? Ali bi bil kdâj mogel pogledati poštenjaku v oči? Ali bi se ne bal sléharni hip, da zvedó moj greh in me obsipljejo z zaničevanjem in sramoto? Kaj bi dejala uboga moja mati, kaj dobrotnik moj, gospod Sever, ako bi se bil dal zavêsti v greh? Odgovôri mi, Veselič!“

„I no, saj bi se ne bilo zvédelo précej! Jaz bi te ne bil izdal.“

„Bodisi,“ nadaljuje Milan hitro. „Dasi je môči varati in slepiti ljudi, kakó pa bi oslepil vsevideče okó božje? Ne zabi, da pazi véliki večni Oče nebeški na sléharni naš korak, da pozná naše najskrivnejše misli, najtajnejša dejanja naša! Ne, Veselič, nikdar in nikoli me ne zavédeš v greh, in ta prvi poskus ti odpuščam samó zato, ker mislim, da si ravnal nepremišljeno in neoprezno. Vzemi svoje menice in nesi jih tjâ, kjer si jih vzal. Ne maram jih videti ni v svoji ni v tvoji roki. Odnese jih hitro!“

Ves zbeگان in omamljen vstane Veselič, zgrabi menice, vtakne jih v žep, popade klobuk in se izgubi, ne da bi se poslovil. Preproste, toda resnične in bogaboječe besede Milanove so ga presunile, da ni mogel videti pogledov mladeniča, katerega je hotel pogubiti. Milan pa poklekne in moli, naj mu dá Bog vedno toliko močí, da se bode upiral izkušňavam.

Deveto poglavje.

Obrekovanje.

Nekaj dnij po tem dogodku pokliče gospod Zeroni prvega svojega knjigovodjo, gospoda Ogla, v svojo pisarnico in mu predloží več menic, katere so došle v poslednjem času.

„Le pogledjte te menice, gospod Ogel! Ne spominjam se, da bi bili potegnili te vsote, in tudi moj podpis se mi ne vidi takšen, kakor da sem ga svojeročno postavil pod menice. Ali mi morda utegnete pojasniti to stvar?“ — Gospod Ogel vzame menice, ogleduje jih kàr najpozorneje in maje čimdalje bolj zamišljen s sivo glavo.

„Saj se vender ne spominjam, da bi bile šle te menice iz trgovine!“ reče napósled počasi. „Tudi bi prisegel, da jih niste Vi podpisali, dasi je Vaš rokopis ponarejen toli umetno, da bi ga tujec le iz težka ločil od pravega. Toda jaz, ki že delam trideset let v pisarnici Vaši, ne dam se preslepiti in trdim, kàr najodločneje, da so te menice ponarejene.“

„To sem si tudi sam mislil, gospod Ogel,“ odgovori gospodar. „Poklical sem Vas samó zato, da bi mi potrdili sumnjo. Toda kaj storiti? Kdo jih je ponaredil? Hej, to mi povejte?“

Gospod Ogel premišlja precèj dolgo. Napósled reče: „Drugače ne more biti, menice je ponaredil jeden izmed služabnikov naših. Drugemu ni prilike in tudi ne srčnosti, da bi napravil kàj takega. Najbolje bode, ako se delava popolnoma nevedna, dokler ne zapremo pisarnice in naši ljudje ne odidejo. Potem utegneva prebrskati njih mize in že najdeva, kdo je kriv. Sramota! Sramota! Kdo je li? Kolika je vsota, za katero ste osleparjeni?“

Gospod Zeroni sešteje vsote, zaznamenovane na menicah, in izračunja osemsto goldinarjev.

„Nesramno je, da so Vas takó prevarili!“ nadaljuje gospod Ogel in je čimdalje bolj jezen. „Nesramno je! Ničesar bi ne dejal, ako bi slabo plačevali mlade ljudi ali slabo ravnali ž njimi! Vender da takó nesramno varajo Vas, ki ste dobrota, velikodušnost sáma, to preseza vse meje! No, ničvrednega malopridnika že iztaknemo, in potem gorjé mu! Le tukaj nič usmiljenosti, gospod Zeroni! Nobene prizanesnosti in milobe! Meni prepustite, da bodem ravnal po svoji volji, in verujte mi, da ne prestanem, predno ne vidim zločinca uklenjenega!“

Zaman mirí gospod Zeroni razvnetega starega prijatelja; gospod Ogel se kár ne dá potolažiti in le iz težka čaka ure, ko se pisarnica zaprè. Napósled pride óni čas. Mize se zapró, pisarji vzamejo klobuke in gredó ali počivat ali pa se veselit kakor po navadi. Milan jedini še dela, ker bi rad dovršil važen in zamotan posel.

Gospod Zeroni in prvi knjigovodja stopita v pisarnico in ugledata Milana še vedno pri pisni mizi.

„Zakaj niste šli s svojimi tovariši, ljubi Strnad?“ vpraša ga gospod Zeroni prijazno. „Treba ni, da bi bili preprični; nikar se ne trudite preveč.“

„Samó račun bi rad dovršil, katerega ste mi naročili, gospod Zeroni,“ odgovorí Milan oskromno. „Težak je, vender se mi iz večine že ujema.“

„Oh, že vém! Dà, dà, delo je težko, in prav zató sem ga izročil Vam, ker se najlože zanašam

na Vas. Toda le pojdite. Delo ni takó nujno, in lahko ga dovršite jutri.“

Milan zaprè svoje knjige, položi jih v miznico, pustí kakor po navadi ključ v nji in odide. Dobrohotno se nasmehne gospod Zeroni, ko gleda za njim.

„Bogú zaupam, da ostane mladi Strnad vedno takšen, kakor je bil doslej. Zvest je, spreten, priden in dobrosrčen. Prav od srca sem zadovoljen ž njim.“

„Res je, gospod Zeroni,“ potrdi knjigovodja, in oči se mu svetijo od veselja, „Milan je dober mladenič. Žive svoje dni še nisem videl takó rabnega dečka. No, sevéda, kogar tolikanj priporoča stari čudák, gospod Sever, kakor je priporočal našega mladiča, ta je že dobro podkovan v vseh stvaréh. Milan, gospod Zeroni, Milan ni ponaredil menic, na to bi prisegel desetkrat.“

In poleg tega se smeje gospod Ogel in si mane stare koščene roke, kakor da se prav presrčno veseli mladega možá.

Napósled jameta preiskovati pisne mize. Drugo za drugo odpirata z glavnim ključem in natanko pregledujeta njih vsebino. Nikjer ni sledú, ki bi izdal ponarejalca. Celó v miznici Veseličevi, po kateri iztika gospod Ogel sósebno vestno, videti ni ničesar sumnivega. Končno je treba samó še preiskati miznico Milanovo.

„To je nepotreben trud,“ reče gospod Ogel, „in samó zaradi doslednosti pogledam vánjo. Le

poglejte, pošteni dečko, Strnad, pustil je celó ključ v ključanici. Ne, ta ni ponarejal, gotovo ne!"

Gospod Ogel iztika po miznici in ne najde drugega, nego Milanove trgovske knjige, ki so kâr najredneje naložene v nji. Samó v kotu še ležé na pol skriti nekateri popirji. Gospod Ogel jih potegne na dan, pregleduje jih in prestrašeno vzklikne. Bled in otrpel, tresočih rok in drhtečih usten stojí stari mož in podá gospodu Zeroniju nekaj lističev. Bili so menični obrazci z gospoda Zeronija ponarejenim podpisom.

Gospod Zeroni se zgane prav takó, kakor se je njega prvi knjigovodja, in kakor da ne verjame svojim očém, upira pogled na dozdevne dokaze Milanovega zločina. Oba molčita, čuje se samó težko dihanje gospoda Ogla. Napósled izpregovori s tresočim glasom:

„Da me niso uverile oči, nikoli bi ne bil mislil, da utegne Strnad zvršiti takšno zločinstvo! Toda sedaj ni dvojiti. Le poglejte, podpis se do pičice ujema z ónimi, katere sva že preiskala zjutraj. Mladenič je kača, katero sva grela na prsih!“

Gospod Zeroni, ki je v tem dobro premišljaj, zmaje z glavo. „Ne, ne, gospod Ogel,“ reče napósled, „kar takó Vam ne morem pritegniti. Takšen, kakor je naš Strnad, videti ni zločinec. Le spomnite se njega jasnega čela, poštenih očij! Kâr nič ni bil preplašen, ko sva vstopila — ne, takó se ne more zatajevati nihče! Pokličite ga, gospod Ogel, da ga précej zaslišiva.“

Gospod Ogel pošlje služabnika v sobo Milanovo, da ga pozove v pisarnico. V tem vije roke, mrmrá na pol zadušene besede ter bega po sobi, dokler ne pride Milan. Popolnoma miren stopi le-tá v pisarnico.

„Kaj zapovedujete, gospod Zeroni?“

„Dà, ljubi Strnad,“ reče gospodar prijazno, „želel bi nekaterih pojasnil o neki posebni stvári. Poglejte vender te menice. Ali ne vidite ničesar posebnega na njih?“

Rekši podá mladeniču ponarejene menice, obdrží pa še óne, katere so se našle v miznici. Dočim Milan brezskrbno mirno, vender pa pozorno ogleduje listíne, upirajo se oči gospoda Zeronija in prvega knjigovodje bistro in vpraševalno na njega obraz. Toda le-tá je brezgiben, miren in zamišljen kakor vselej. Kàr nič bolj ni rdeč nego sicer; prstje, ustnice se mu ne tresejo. Mirno podá napósled zopet menice gospodu Zeroniju, rekoč: „Ne, gospod Zeroni, ničesar posebnega ne vidim na njih. Samó to morda, da je Vaš podpis pokončnejši in prisiljenejši nego sicer.“

„Saj sem védel!“ vzklikne gospod Zeroni razveseljen. „Mladenič je nedolžen. Zlè misli mu ni v duši, gospod Ogel,“ obrne se k temu, „mislim, da mlademu prijatelju pojasniva vso stvar.“

Prvi knjigovodja samó prikima, zakaj zdí se mu, da bi od samega veselja in zgolj ginje-

nosti, ker je Milan nedolžen, niti ne mogel izpregovoriti.

„Glejte, ljubi Strnad,“ reče gospod Zeroni, „menice, katere sem Vam pokazal, ponarejene so. Moje imé se je zlorabilo, in moj podpis se je ponarejal. Preiskala sva mize, da zaslediva zločinca, našla pa nisva drugega nego v Vaši miznici te obrazce, na katerih je ponarejeno moje imé.“

Milan se prestraši.

„V moji miznici — te obrazce? Nesramno! Nesramno!“

In solze mu porosé očí.

„Nedolžen sem, gospod Zeroni,“ reče za nekaj časa mirneje in gleda svojemu gospodarju v očí, do cela zavedujé se svoje nedolžnosti, „nedolžen sem, in sam Bog vé, da se ne pregrešim nikoli, nikar še tolikanj podlo.“

„Ne zagovarjajte se, ljubi Strnad,“ ustavi ga prijazno gospodar. „Predno ste še prišli, bil sem v dnù svojega srca prepričan o nedolžnosti Vaši, in vrlo Vaše vedenje je samó še potrdilo moje prepričanje. Toda povejte mi, ali mi ne morete povedati, kakó in kaj? Ali ne sumnjate nikogar, ki bi Vam bil utegnil navidezne dokaze Vaše pregrehe položiti v miznico? Nekdo izmed Vaših tovarišev jih je moral položiti, zakaj tujec nikakor ni mogel zvršiti te nesramnosti.“

Milan molčí, misli pa na Veseliča, in huda sumnja se mu zasveti v duši. Ali naj pové, kar mu je nedavno Veselič pripovedoval o menicah?

Toda mislèč, da utegne biti Veselič nedolžen, odloči se napósled in odgovori resnično: „Ne vém, kdo bi bil v tolikanj hudobni namen uporabil mojo miznico, gospod Zeroni.“

„Dobro,“ reče bankir, „ukreniti je treba torej kàj drugega, da zasledimo zločinca. Le odidite zopet v svojo sobo, ljubi Strnad.“

Milan se pripriporoči in odide, gospod Zeroni pa se obrne h gospodu Oglu, rekoč: „No, prijatelj dragi, sedaj pa mi odkritosrčno povejte, kaj se Vam zdi, kdo izmed naših mladih ljudij bi bil utegnil zvršiti to sleparstvo?“

Gospod Ogel ne premišlja kàr nič, nego précej imenuje Veseliča.

„Tega sumnjam najbolj. Preveč se hlini, gleda plaho, zapravlja, kakor sem čul že pogostoma — on je bil, nihče drug.“

„Prav, pošljite pónj!“

Gospod Ogel pošlje služabnika po Veseliča in se vrne h gospodarju, s katerim ugiblje, kaj storiti.

Precèj časa mine, predno služabnik najde Veseliča, ker se je kakor navadno potikal po raznih krèmah. Napósled pride. Drží se nekako zbegano, in pogled mu je plah, ko stopi v pisarnico.

„Oglejte si vender te menice, gospod Veselič,“ reče gospod Zeroni ter ga presunljivo pogleda. „Ali jih poznate?“

Veselič se živo zardí, précej nató pa obledí kakor stena. Zaman se trudi, da bi se mu ne

tresla roka, ko drži popirje; hitro in zmeden jih pregleda.

„Menic ne poznam,“ zajéca napósled, „jaz sem nedolžen! Kakó bi védel, kdo je ponaredil Vaš podpis!“

Gospod Zeroni in njega prvi knjigovodja se pomembno pogledata; Veselič vidi njiju pogled ter je ves osupel in vidno zmočen.

„Torej veste, da so menice ponarejene?“ nadaljuje gospod Zeroni mirno in gleda Veseliču bistro v obraz. „No, mislil sem si lahko; zakaj glejte, te obrazce sva našla v Vaši miznici, in Vi bodite toli prijazni ter nama povejte, kaj in kakó.“

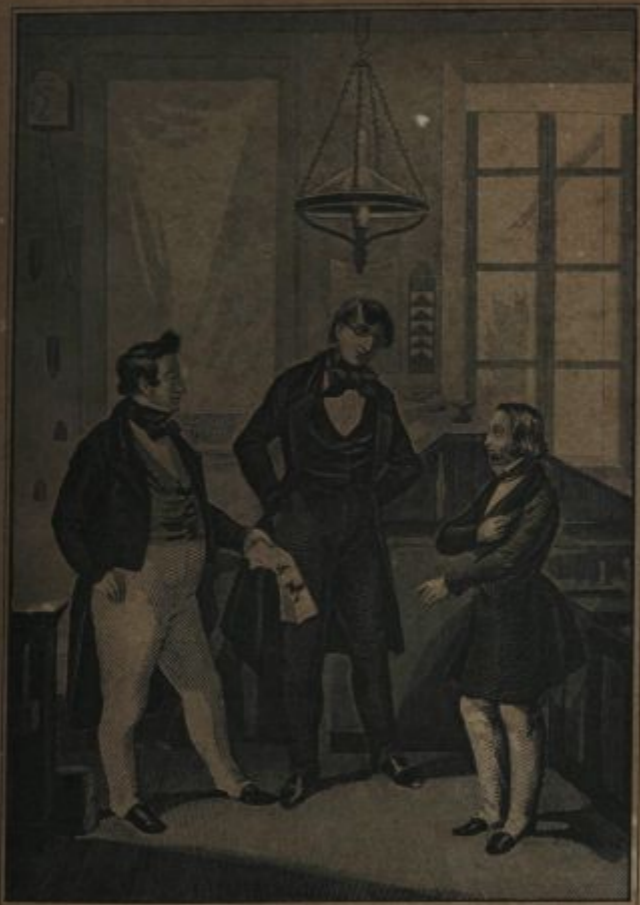
„V moji miznici?“ vzklikne Veselič prestrašen. „To ni mogoče! Našli ste jih v Strnadovi miznici.“

Iz nova se spogledata gospod Zeroni in knjigovodja, Veselič pa spozná, da se je zablebetal in izdal samega sebe. Vzravna se in se izkuša ohrabriti. Posreči se mu še precèj, in mirneje nego prej čaka daljnega izpraševanja.

„Kakó li veste ali zakaj mislite, da so ležali ti obrazci v Strnadovi miznici?“ vpraša ga knjigovodja.

„Ej, no,“ odgovori Veselič drzno, „Strnad nikoli ne zaklepa svoje miznice, in takó sem videl pred nekaterimi dnevi obrazce, ko sem hotel pogledati v njega knjige.“

„Zakaj mi tega niste povedali?“ vpraša gospod Zeroni.

„Povedal?“ odgovori Veselič. „Čemú? Kaj meni do menic? Saj tudi nisem predstojnik Strnadov! Njega samega sem sevéda posvaril, toda poslušal me ni, nego izgnal me je iz sobe. No, prav mu je.“

Gospod Zeroni odprè vrata, pokliče služabnika in mu velí, naj précej zopet pokliče mladega Strnada v pisarnico. Milan pride neutegoma.

„Gospod Veselič pravi, da ste Vi, ljubi Strnad, izpolnili dotične menice,“ pravi Zeroni. „Trdi celó, da Vas je svaril in Vam branil pregreho. Odgovorite, ali je to res ali ne.“

Milan stoji, kakor bi bilo treščilo prádenj. Nikoli bi ne bil verjel, da more biti kdo takó hudoben in obrekljiv. Srce mu kár trepeče od jeze in stida. Sedaj, ko je Veselič njega samega poskusil pehniti v pogubo, ne more več zamolčati svojega razgovora ž njim. Iz vsake besede, sléharnega pogleda je Veseličeva pregreha čimdalje očitejša. Napósled, ko pritiskajo Veseliča od vseh strani, prizná resnico in ž njo vred tudi zlodejstvo svoje.

Milan je bil opravičen, in zanjka hudobnikova je le iz nova utrdila spoštovanje in ljubezen njegovih predstojnikov. Veselič pa je moral sramotno iz hiše in je še tisti dan odšel tudi iz mesta.

„Kakó li je dobro,“ reče Milan, ko premišlja ves dogodek, „kakó li je dobro, ako je človek zvest in pošten ter vztrajno in krepko izvršuje dolžnosti do Bogá in ljudij! Vsekakor, resnica je

skala, ob kateri se vselej brez moči razbijajo valovi laží in obrekovanja, in kdor izpolnjuje božje zapovedi, tega varuje Bog v nevarnosti in mu pošilja svoje angelje, da ga ščitijo in varujejo.“

Deseto poglavje.

Gospod Strnad se vrne.

Dočim si je Milan v Trstu od dné do dné bolj pridobival ljubezen in zaupanje svojega gospodarja, živila je gospá Strnadova v starem stanovanji tiho, mirno in zadovoljno. Zdravje se ji je čimdalje bolj krepilo, ker je gospod Sever vestno skrbel zánjo, in celó očí so se ji tolikanj izboljšale, da že davno ni več rabila zelenega okrilja. Bilo ni nobenega dné, da bi ne bil gospod Sever prišel k nji, védel pa se je ravnati takó, da je bila vedno vesela. Najlepši dan ji je bil takrat, kadar ji je pismonosec prinesel pismo ljubljenega sina, in Milanu na hvalo moramo povedati, da je točno vsak teden pošiljal pisma samotni materi.

Tudi danes je pismonosec šele odšel, in gospá je prebirala vrste, katere ji je napisala roka ljubljenega sina. Jako vesela je bila videti, ko je čitala list. Pritiskala ga je na srce, poljubljala ga in se napósled razjokala. Zdajci se odpró vrata, in v stari rjavi suknjici, prijazno

mahaje s klobukom, stopi gospod Sever v sobo. Gospá Strnadova niti ni čula, niti ni videla prijatelja, ker je bila baš obrnjena od vrat.

„Ej, dober večer, ljuba gospá!“ vzklikne končno gospod Sever. „Kaj ste takó zamišljeni, da niti ne vidite niti ne slišite, kaj se godí v sobi?“

Ko gospá Strnadova začuje znani ostri in vender tolikanj prijazni glas, obrne se, seže vrlemu možu v roko in mu zajedno podá Milanovo pismo. Gospod Sever zapazi nje solze in misli v prvem hipu, da je zvedela hudo novico.

„Da bi Vas miška oglodala!“ vzklikne osupel. „Kaj pa jočete? Milan vender ni napravil kaj neumnega?“

Hitro prebere pismo, in sive očí se mu zasvetijo.

„Da bi Vas miška oglodala!“ zavrisne nató, „ali je to krasno! Torej dečko pride! No, to je lepo! In za drugega knjigovodjo služi, dobiva tristo goldinarjev več, in gospod Zeroni in stari Ogel sta zadovoljna ž njim! Prigovarjala sta mu samá, naj gré kdáj domóv. Potnino celó sta mu podarila! No, to moram reči. V štirinajstih dneh pride? Dá, res je! Da bi me miška oglodala, ali bode to veselje! Saj se veselim šmentanega dečka, kakor da mi je ródni sin! Da bi me miška oglodala, kakó sem vesel!“

In visoko držèč pismo, skače stari čudni mož z velikanskimi koraki po sobi in koleba s suhotnimi nogami, kakor da ga je gad pičil.

Dolgo časa mine, predno se zavé in umirí. Napósled séde lepo na stol, opravičuje se, da se je védel toli nedostojno od zgolj veselja, in govori neprestano o svojem Milanu in lepi bodočnosti, katero mu je odprla pridnost, zvestoba in nepodkupna poštenost.

„To bode še mož, da nič takega! Saj sem vedno dejal! Zmotil se nisem, in na čast je mojim priporočilom. No, da bi ne bil! Kár vpričo bi ga ubil, ako bi bil drugačen. Naj le še mine deset, dvanajst let, ljuba gospá, in videli bodete, kaj bode še iz njega! Takó, kakor živí, poročata mi stara prijatelja Zeroni in Ogel, prihrani si vsako leto svojih štiristo do petsto goldinarjev, to je v dvanajstih letih okolo šesttisoč goldinarjev — pomislite vender, šesttisoč lepih, svetlih goldinarjev! Dobro jih naloží in ker dobro pozná svoj posel, obogatí za prihodnjih deset let bolj, nego je kdáj oče njegov! Da bi ga miška oglodala! Kakó bodete gledali, gospá, kadar se mali Milan po svojih močéh popnè na višek! Kaj?“

„Sevéda, sévéda bodem vesela,“ reče gospá Strnadova in se srečno nasmehne. „Oh, in ljubega Bogá, ki naju je vodil toli milostno, ki nama je naklonil Vaše srce, zvesti stari prijatelj moj, ljubega Bogá bodem hvalila vsak dan in vsako uro za premnoge dobrote, katere mi izkazuje. Dà, res je, gospod Sever, ničesar drugega si ne želim več nego tega, da bi zvedela, kaj je z mojim ubogim izgubljenim možem. Misel na njega mi grení vsako veselje!“

Gospá Strnadova umolkne in gleda tožno prédse. Gospod Sever jo opazuje jako sočutno.

„No, potolažite se, ljuba gospá,“ reče ginjen. „Kdo vé, ali Vam nebó še ne izpolni tudi te poslednje želje! Saj ste tolikanj pobožni in dobri, da si vedno mislim, Bog Vas ima posebno rad. Potolažite se torej in pričakujte vedno še najboljšega.“ Da bi pa gospé Strnadove vzbudil druge misli, hipoma prestane in nadaljuje bodro in živahno: „Toda saj sediva popolnoma v tēmi. Glejte, solnce je že davno zatonilo, in rad bi iz nova prebral Milanovo pismo. Prosim Vas lepo, prižgite luč.“

Gospá Strnadova précej vstane, da izpolni željo gospodu Severu, in prinese užgano luč, katero mu pomakne prav pod nos. Oba še jednokrat bereta list in sta takó zatopljena v branje, da niti ne vidita temnobarvenega, zagorelega in bradatega možá, ki gleda skozi okno v sobo in pozorno opazuje sléharno njiju gibanje. Skoro se prikaže še drug obraz poleg prvega in takisto strmí v sobo. Le-tá obraz pa je do cela črn, takó da se ga iz težka loči od čimdalje večje temine. Črnc se zareží, široko raztegne obile rdeče ustnice, ki se mu svetijo kakor slonovina ali svetlo srebró, in šepne svojemu gospodarju: „Gospodova gospá?“

„Dá, stari zvesti dečko, ona je, in hvala Bogú, da je videti zdrava in čvrsta! Pojdi v sobo in stóri, kar sva se dogovorila. Daj jima pismo in poslušaj, kaj porečeta. Jaz pa te po-

čakam tu zunaj. Saj vender lahko gledam tukaj nje postavo in ljubi obraz, katerega se nisem mogel veseliti toliko let!“

„Dobro, gospod, dobro,“ odgovori zamorec in zavije okolo opla proti vratom, kjer krepko potrka.

Gospá Strnadova, katero tujec zunaj še vedno bistro opazuje, zgane se in hití iz sobe, da pogleda, kdo je. Pustila je vrata odprta, in svetilka razsvetluje vežo sicer slabotno, toda vender toliko, da je móči razločiti vstopivšega zamorca. Gospá Strnadova boječe vzklikne, ko ga ugleda, vender se précej umirí, stopa pred zamorcem v sobo in ga ondu vpraša, kaj hoče.

Zamorec potegne iz pisanega pavolnatega jopiča svileno ruto, katera je kakor zavitek skrbno zganjena okolo velikega pisanja. Razvije jo in podá pismo gospé Strnadovi.

„Tukaj, gospá,“ reče ji, „pisanje dobrega mož. Dobri mož jako bolan in ubog. Pomagati gospodu, zakaj dober mož.“

Gospá Strnadova ne posluša, kaj lomi zamorec, zakaj toliko da je pogledala napis, ko obledí kakor mrlič in se zgrudi na pol omedlela na zofo. Prestrašen skoči gospod Sever k nji in dočim se skrbno suče okolo nje in ne more paziti na nič drugega v sobi, splazi se zamorec polagoma k oknu, pri katerem še vedno nepremično stoji njega gospod. Prav na lahko odprè okno, takó da je móči zunaj umeti sléharno

besedo, in se potem zopet zmuzne na stari svoj prostor na pragu.

V tem se gospá Strnadova zavé, in gospod Sever jo vpraša nujno: „Povejte vender, draga gospá, kaj pa Vam je? Kakšno pismo je li to, ki Vas je tolikanj prestrašilo? Govorite vender, izgovorite si skrbí od srca in ne bojte se, dokler je stari Sever pri Vas. Da bi Vas miška oglodala! Saj vender niste prejeli žalostnih novic?“

Ko gospod Sever še tolaži in hrabrí gospó Strnadovo, odprè ona pismo in kar nič ne posluša prijateljevih besed. Okó ji kár beží po vrstah. Končno plane kvišku, podá gospodu Severu pismo in reče: „Berite, berite, prijatelj! Moj mož žíví! Toda bolan je, slaboten, ubog in potrebuje pomoči. Jutri odpotujem. K njemu pohitim, stregla mu bodem, skrbela zánj, genila se ne bodem od njega, dokler bodem dihala!“ — In jokaje pristavi: „Ubogi, ubogi Edvard moj! Torej se je resnično zgodilo, kakor sem dejala, in brez prijatelja, brez denarja, brez podpore iztezaš brezupno roke po daljnih svojih ljubljencih!“

Gospod Sever, kár se dá iznenádejan, bere v tem pismo, ki je kratko in točno dovolj. Slóve takó-le:

„Ljuba žena!

Bolan, onemogel, brez sléharnega denarja ležim tukaj v Novem Jorku in živim ob miloščini tujih ljudij. Neverjetne nesreče so me preganjale. Denar, katerega sem vzel s seboj, izdan je, in

sedaj ne vé m, kakó bi se vrnil v ljubo domovino, tebi in sinu svojemu v naročaj, ako mi po izročitelji tega pisma, starem, zvestem zamorci, kateremu sem nekoč rešil življenje, ne pošlješ nekoliko dénarja. Kar hočeš storiti, stóri hitro, zakaj hrepenenje po vaju in domovini mi stiska srce, in umrl bodem, ako mi ne pomagaš skoro.

Tisočkrat te pozdravljam in poljubljam

Tvoj zvesti mož

Edvard Strnad.*

Takšno je pismo, katero gospod Sever skrbno in počasi zopet zgane.

„Da bi me miška oglodala!“ mrmrá zamišljen, „to je pa vendar čudno. Denašnji večer je menda kâr nalašč ustvarjen za to, da nama prinaša vsakovrstne novice.“ Rekši se obrne h gospé Strnadovi, ki še vedno sedi na zofi, jokajoč od žalosti in veselja. „Torej hočete resnično v Ameriko, ljuba gospá?“

„Dâ, dâ, hočem!“ vzklikne ona. „Saj ne more nihče pomagati ubogemu mojemu Edvardu razven mene. Jaz mu lahko strežem, tolažim ga v bedi, jaz ga lahko umirim zaradi prihodnjosti! In vsekakor, saj vidite, da le izpolnim sveto dolžnost, ako pohitim svojemu soprogu na pomoč.“

Zamorec si mane roke in se nasmiha, ko sliši gospó Strnadovo; mož zunaj pod oknom pa si otira solze, katere mu nehoté lijó po obrazu

ter iskreno gleda vrlo ženo, ki se ne plaši dolgega nevarnega pota in celó ne slabosti svoje, da bi izpolnila svojo dolžnost in pomagala nesrečnemu soprogu.

Gospod Sever pa maje nemirno z glavo in stopa po sobi, kakor da se ne more domisliti kaj prida.

„Čujte, ljuba gospá,“ reče napósled. „Vi, ki ste toliko da okrevali, ne morete odpotovati takó daleč. To nikakor ne more biti. Toda mirujte, pustite me, da izgovorim. Jaz sam odidem. Novi Jork poznam, kakor bi bil ondu porojen; tudi imam tam prijateljev; lože pomagam Vašemu soprogu nego Vi. Ostanite torej lepo domá in zaupajte meni. Précej jutri stopim na ladjo in odjadram proti Ameriki, kolikor dopuščata veter in morje. Ne ugovarjajte. Takó je, da bi Vas miška oglodala, saj veste, kar hočem, to hočem!“

„Dobro, odpotujte torej, ljubi, zvesti prijatelj!“ odgovorí gospá Strnadova. „Toda samega Vas ne pustim, z Vami grem. Ne, ne, ubogi moj mož ne bode zaman iztezal rok po meni, ne bode se zaman oziral po ženi svoji! K njemu grem.“

Predno utegne gospod Sever odgovoriti, odpró se hipoma vrata, in tujec, ki je doslej poslušal zunaj pri oknu, stopi v sobo. Globoka, silna ginjenost se mu vidi z obraza, in glas se mu trese, ko reče gospé Strnadovi: „Torej bi me resnično ne zapustila, kakor sem jaz tebe? Upirala bi se viharjem in vetrovom, morskim

valovom in slabosti svoji? Oh, pridi, da te objamem, najzvestejša, blaga, ljubljena žena! Evo njega, katerega si hotela iskati!"

In pri teh besedah potegne tujec širokokrajni mornarski klobuk, ki mu je doslej pokrival obraz, z glave, in gospá Strnadova hipoma spozná soproga, po katerem je plakala toliko let. Samó jeden vzklík se izvije nje ustnicam. Potem se ga oklene in ga objema vsa razvnetá od veselja ter ga iskreno poljublja. Gospod Sever ju gledá od daleč, in po njega starem razoranem obrazu se bliska in giblje kakor sicer, kadar ga je obšla ginjenost. Na vso moč se mora premagovati, da ne jame nedostojno kričati od samega veselja. Celó zamorec se joka od radosti in kliče neprestano: „Oh, dober gospod! Zeló dober mož! Ljudje zeló dobri!“

Vsem se topí srce od blaženosti, in precèj časa mine, predno se nekoliko umirí razburjena družčina.

Gospod Sever in zamorec se končno umakneta in pustita iz nova združena, težko izkušena zakonca, da si nemočena razkladata svoje dogodke.

Jednajsto poglavje.

Konec.

Prihodnjega dné se zopet snidejo prijatelji, in ko se gospod Sever seznaní s soprogom stare prijateljice, začnè se pripovedovanje. Najprej pripoveduje gospá Strnadova o svoji usodi, kakó slabo se ji je godilo, kakó blizu je bila beraški palici in kakó je napósled vrli gospod Sever očetovski skrbel za njo in tedaj še malega Milana ter ju obsipal z dobrotami. Potem pripoveduje, kakó je Milanu, in dá očetu njega poslednje pismo, katero je prejela šele včeraj.

Gospod Strnad jo sevéda posluša kár najpozorneje, in pogledi, katere upira v gospoda Severa, izražajo več, nego bi moglo povedati tisoč zahvalnih besed. Napósled objame zvestega prijatelja ter ga dolgo in iskreno pritiska na srce.

„Vse je Vaše, življenje moje in vse, kar imam! Nikoli Vam ne morem povrniti, kar ste storili moji ženi in mojemu dečku! Bog Vas blagoslovi, dragi, vrli poštenjak!“

„Oh, kaj!“ kričí gospod Sever nejevoljen. „Kaj bi govorili takó nepotrebno! Saj vidim, da mi želite vse dobro, in drugega nečem. Da bi Vas miška oglodala, ali naj se zardím od sramí? Da veste, koliko sem se že veselil Vašega dečka, katerega sem imel na pol za svojega, spoznali bi, da mi je več nego dovòlj poplačana podpora,

katero sem mogel izkazovati Vaši družini. Molčimo torej rajši o teh malenkostih in poslušajmo, kakó se je godilo Vam!"

Gospod Strnad, ki je že iz opisovanja svoje žene dovòlj spoznal čudeznega gospoda Severa, stisne preizkušenemu prijatelju še jedenkrat roko in potem séde, da bi pripovedoval o svojih dogodkih. Dosti besed mu ni treba.

„Došel sem srečno v Ameriko, kakor že vesta iz mojih pisem. Godilo se mi je dobro, delal sem, bil priden, uporabljal ugodnosti, živel zmerno, in torej ni bilo čudo, ako sem si po treh letih nabral lepih denarcev. Tedaj sem se pripravljaj na odhod v domovino. V žepu sem imel dobre popirje v znesku dvestotisoč goldinarjev, in srce se mi je kâr topilo od veselja, ko sem sta! na krovu lepe trgovske ladje, katera naj bi me bogatega in srečnega pripeljala k ljubi moji družini, v drago domovino. Izsidrari smo se in odjadrari. Tri dni sta bila veter in vreme ugodna. Četrty dan pa je nastal ljut vihar in nas je zagnal proti severozapadu v neznane vodé. Kapitan se je trudil, kolikor se je dalo, da bi otél ladjo in mornarje, in se ni genil s krova. Sapa božja pa je bila močnejša od volje človeške, in za sedem napornih dnij se je zadela naša ladja blizu kopne zemlje ob skrito pečino in se razsula na tisoč koscev. Vsi so utonili — samó jaz in moj zamorec Paddy sva se rešila, ker se nama je posrečilo doseči velik kos jadernika, katerega sva se oklenila, obupana do cela. Veter

in valovi so naju tirali h kopnini in naju vrgli precèj trdo na breg. Dasi na pol omamljena, zbrala sva vender poslednje svoje moči in plezala vkreber, dokler naju niso več dosegli ljuti valovi. Bila sva v temnem gozdu, ki je obkrožal ves breg, kamorkoli so nesle oči. Upehana leževa pod prvo drevó in spiva navzlic premočeni obleki in trdemu ležišču dolgo časa mirno in nemočena. Jaz se vzbudim najprej in se vzravnam, vedno še nekoliko omamljen. Šele polagoma se zavém in premišljam, kaj storiti. Najprej sežem po svoji listnici. Bila mi je ohranjena, in ker sem jo vteknil v nerazmóčen zavitek, popolnoma nepokvarjena. Nató vzbudim tovariša zamorca, in napósled skleneva na dobro srečo iti v deželo in ne odnehati, predno ne prideva do obljudenih krajin.

Takó se torej napotiva po grozni gošči. Kakor gozdne živali sva si hladila žejo s studenčnico, lakoto pa sva tolažila s koreninami in jagodami. Več dnij zaporedoma sva se potikala po šúmi, ne da bi našla okrepila, in prepogostoma sva morala leči gladna v travo ali na mehki mah.

Šest tednov sva že izvestno begala križem gozda, ko prideva nekega večera na precèj visok hrib in ugledava pod seboj kočè indijanskega plemena. Lačna sva bila in trudna. Jagode se nama niso prav hotele, in želela sva si druge odeje, ne pa brezkončne in oblačne odeje nebeške. Torej veselo vzkrikneva in hitiva nizdolu v vasico indijansko.

Začudení naju vzprejmó Indijanci. Vsa vas se zbere okolo naju, vse se nama čudi, in napósled naju odvedejo k poglavarju, ki naju strogo izprašuje. Odgovarjal sem mu po pravici, toda le z znamenji, ne z besedami, zakaj divjaki niso umeli mene in jaz ne njih. Poglavar, čestit star mož z dolgo belo brado, bržkone spozná, da se mu ni bati ubogih ubežnikov, zató nama ponudi mirovno pipo, seže nama v roke in nama odkaže kočó za stanovanje. Divjaki nama preskrbé jedí in pijače, midva se nasitiva in zaspiva na mahu takó lahko in trdno, kakor le more zaspati kdo, ki je več tednov zaporedoma begal po gošči.

Ostala sva pri Indijancih dôkaj let. Bili so prijazni, dajali nama vsega potrebnega, nihče naju ni žalil ni z besedo ni s pogledom ni z dejanjem. Vender pa so naju strogo pazili; nikoli nisva smela samá iz tabora. Napósled sem se priučil njih jezika; prosil sem jih, naj izpusté mene in tovariša. Obetal sem jim dobro plačilo, ako naju privedejo do naselbine belokožcev. Toda zaman.

„Odtegnili smo se v te gozdove, daleč od naselbin bledoličnih ljudij,“ reče mi stari poglavar, „da nas ne uničijo z ognjem in mečem, kakor so uničili na tisoče naših bratov. Tukaj nas ne najdejo iz lepa; zakaj mnogo svetá, puste krajine, široke reke in visoke gore so med njimi in našim zavetjem. Izpustili bi vaju pač, ako bi mogla samá do naselbin. Toda zgrešila bi pot in poginila. Tudi bi utegnila ovaditi naše za-

vetje, in tedaj bi vsi izgubili življenje. Ne, mi vaju ne pustimo. Z nami živita in umrita. In dovòlj.“

Takó je odgovoril moji prošnji, in divjaki se niso dali omečiti. Leta so minila, in privadil sem se svoje družbe, dasi sem vedno iskreno hrepenel po domovini, po zapuščeni družinici in se često solzil na nočnem ležišču. Upal nisem več, da bi se še kdàj oprostil.

Nekega dné pa se pripetí, da se nekateri Indijanci vrnejo z lova v gozdih in zbegani hité v stanovanje poglavarjevo. Pokličejo še druge Indijance v koču, in skoro spoznam, da se je moralo pripetiti nekaj posebnega. Vsa vas je bila po konci, in sovražno so me pogledovali. Védel nisem, kaj pomeni ves ta nemir; zató sem se namenil naravnost h poglavarju. Brez upora me pusté prédenj.

„Belokožci so hodili po gozdih,“ reče poglavar. „Ali je moj brat izdal svoje prijatelje?“

Bistro in presunljivo me je pogledal. Toda ker sem bil popolnoma nedolžen, ostal sem do cela miren in dejal, da ne vé m ničesar o tujcih. Zdajci se začuje pred koču silen vrišč in krik. Poglavar in vsi Indijanci, kar jih je v koču, planejo na prag, in jaz grem za njimi. Kakó veselo ostrmim, ko ugledam mnogo belopoltih lovcev in nastavljalcev pastíj, ki gredó oboroženi s puškami v vas! Stečem proti njim, in vzprejmó me prijazno. Ko jim povém, kakó sem prišel k divjakom, prosim jih, naj ne storé ubogim ljudem

ničesar. Neutegoma mi obetajo, in šele sedaj jih vprašam, kakó so našli pot v to daljno goščo. Povedó mi, da jih je poslala ameriška vlada na sever, kjer naj ustanové naselbino za kožuhovino. Spotoma so ugledali blizu vasí nekaj Indijancev, šli za njimi in so takó dospeli do vasice.

Indijanskim svojim prijateljem razložim, kaj namerjajo belokožci, in jih uverjam, da jim ne storé ničesar. Nató se umiré in se brez težave poravnajo s tujci.

Konec mojega življenja v Ameriki je lahko umeven. Z zamorcem sva šla od Indijancev in prišla z lovci do njih naselbin. Napósled sem stopil na ameriško ladjo, ki je dospela skoro po našem dohodu, pripeljal se do Novega Jorka in se odtod vrnil v ljubljeno domovino. Listnice nisem pozabil nikoli, nego jo skrbno čuval. Evo je dobro napolnjene; odslej bodemo lahko živeli brez skrbi!“

Takó je gospod Strnad pojasnil, zakaj ga ni bilo toli dolgo, in veseli so se razgovarjali o srečno prebitih stiskah in nevarnostih.

„Da bi me miška oglodala!“ zakliče napósled gospod Sever, „vender je pa treba tudi Milanu naznaniti srečno novico, katere se veselimo. Mislim, da précej sedem in pišem mladiču, naj neutegoma séde na prvi železniški vlak, ki odide iz Trsta, in naj se précej pripelje semkaj. Kaj menita? Ali naj pišem?“

„Dà, dà, pišite mu, gospod Sever,“ reče gospod Strnad. „Toda ne pišite ničesar o mojem bogastvu, nego samó to, da sem se vrnil ubožen in bolan iz Amerike. Rad bi namreč védel, ali še takó ljubi svojega očeta, ali ga ni morda pozabil v dolgih letih. Ako me ljubi, prihitel bode izvestno bliskoma semkaj, ne da bi mu bilo treba še prigovarjati.“

Gospod Sever gleda skrbnemu očeta debelo v obraz. Napósled reče: „No, veste kaj, prijatelj, ako mislite, da je Milan malopridnik, prebito se motite! Toda bodisi. Poskusimo ga, kakor ste preizkusili že mater. Ne pošljem mu drugega nego pismo, v katerem ste se delali tolikanj bolnega in nam hoteli natvezti, da ležite v Ameriki. Videli bodete, kaj storí. Ako ga ni kàj možá, lahko mi rečete, da sem prismoda. Da bi me miška oglodala, čudno bi bilo, ako bi mladič po tej novici ne vrgel vsega iz rok in prisopihal, kolikor ga nesó noge!“

In gospod Sever zapečati pismo, ne da bi zapisal še besedice, in ga odpošlje. — Dva dni pozneje dojde Milan. Bled, zasopel, razvnet plane v sobo, kjer ne najde drugega nego gospoda Severa in mater. Gospod Sever se muza. „Tresek, dečko!“ zakliče mu, „odkod pa prihajaš?“

Milan objame mater. „Ali mislita, da bi mogel odlašati le trenutek, ko živí oče v žalosti in skrbi? Danes še stopim na ladjo! Ves denar, kar sem si ga prihranil, imam s seboj, in dosti ga bode, da privêdem očeta srečno v naš na-

róčaj. Mati, jaz kàr vriskam; srce bi mi počilo od veselja, da se povrne z božjo pomočjo.“

„I, da bi te miška oglodala, saj vender nisi prismojen, da bi šel v Ameriko, Milan?“ vpraša gospod Sever, ki le iz težka prikriva resnico. „Saj vender nečeš odpotovati? Saj lahko pošljemo koga drugega! Ti moraš zopet v pisarnico, nič ne pomaga.“

„Ne, ne, ne!“ kričf Milan, „skrb za očeta je prva. Prej ne prestanem, dokler ga nimam v naróčaji!“

„No, stari dečko,“ reče gospod Sever, po čegar obrazu se že zopet giblje in bliska, „no, dečko, torej pa steci tjâ v izbico!“

Sedaj sluti Milan resnico. Od veselja zavrisne in plane k vratom. Odpró se, in oče ga objame, solzèč se od ginjenosti in radosti. Dolgo se objemata in poljubljata.

Kdo bi mogel popisati ta sestanek? Vsakdo naj ga čuti na dnù srca.

Sedaj so prestale nadloge naših prijateljev, in povedati nam je o njih zgolj srečne in vesele stvari. Veliko vsoto, katero je gošpod Strnad prinesel iz Amerike, porabil je za to, da je ustanovil novo trgovino. Tržil je jako oprezno in pametno; skoro ga je podpiral tudi Milan, in firma gospodov Strnada in sina je za nekoliko let zaslula po vsi Evropi. Od leta do leta se je množilo bogastvo srečni družini, in uporabljala ga je, kakor je Bogú po volji. Podpirali so siromake,

nadložnike in slabotnike, tolažili bolnike in pomagali onemoglecem, takó da so njih imé blagoslavljali bogatini in siromaki po vsem mestu.

Gospod Sever je ostal, kakeršen je bil. Stanoval je s Strnadovo družino v jedni hiši in prebil stara svoja leta med njimi veselo in zadovoljno. Vedno so ga čislali, spoštovali in ljubili kot dobrotnika vse družine, in dostikrat je moral s svojim vzklikom „da bi Vas miška oglodala“ ustaviti prekipečo hvalo svojih prijateljev. Vsak dan pa so vsi iskreno molili Bogá, ki takó modro vodi človeško usodo, in se spominjali starega, vedno resničnega pregovora: „Kar Bog stori, vse prav stori!“

